

צ'בזטי מוזהר

תנינא

דף כט:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה סג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמוז שמה)

כמו:

ליקוטי

סא סב סג סד

מוהר"ן תנינא

גדול מאד וע"כ יאמר לו הש"י **אני היום ילדתיך** היום ממש, כי כל הזמן שעבר, אין ואפס לגמרי כנ"ל :

וכן אנו רואים במקום ג"כ [א], שהבעל כח יכול לעבור מקום גדול בשעה מועטת. נמצא שאצלו כל זה המקום הוא קטן, ואצל החלושי כח נחשב זה המקום גדול, וצריכים לילך שעה מרובה עד שעוברים אותו המקום. וכמו כן למעלה מעלה, כל מה שהכח גדול יותר, המקום נקטן אצלו יותר, וכן למעלה מעלה עד שהמקום נתבטל לגמרי, רק שבשכלינו א"א להבין כל זה, כמו שא"א להבין בחלום את האמת, שכל אותו הזמן שנדמה בחלום אינו כלום באמת, כמו כן גם אנו א"א לנו להבין, שכל הזמן שלנו אינו כלום למעלה בשכל הגבוה כנ"ל [ב]:

סב [ג] (במדבר לג) **אלה מפעיו בני ישראל איתא** במדרש [ד] שמסעי בני ישראל דהיינו הנסיעות שבני ישראל נוסעין ממקום למקום הם מכפרין על **אלה אלקיך ישראל** [ה] היינו על פגם ע"ז. כי אפי' כשאין עובדין ע"ז יש פגם ע"ז כי קלקול האמונה היא ג"כ בחי' ע"ז, וכמו שמוכח ובשם הבעש"ט [ו] על פ' [ז] **וסרתה, ועברתה אלקים אחרים**, שתיכף בשמרים מהש"י, הוא בחי' ע"ז, וע"י הנסיעות של ישראל נתכפר. וכל זמן שיש ע"ז בעולם חרון אף בעולם [ספרי פ' ראה והובא בפרש"י שם [ח]] נמצא כשנתכפר פגם ע"ז כנ"ל נמתק החרון אף ונמשך רחמנות. ועיקר רחמנות הוא' בבחי' **ואל שדי יתן לכם רחמים** (בראשית מג), לכם דייקא. היינו שהש"י יתן לנו הרחמנות שימסור את הרחמנות בידינו. כי אצלו ית' יכול להיות שגם החולאת הקשה וכל היסורין הם הרחמנות שלו, כי בוודאי כל מה שהש"י עושה להאדם אפי' יסורין קשים, הכל הוא רק רחמנות [ט]. אבל אנו מבקשים שיתן וימסור בידינו את הרחמנות, כי אין אנו מבינים הרחמנות שלו, וגם אין אנו יכולין לקבל אותו הרחמנות שלו הנ"ל רק שהש"י יתן בידינו את הרחמנות שאנחנו בעצמינו נרחם עלינו, ואצלנו הרחמנות בפשיטות להתרפא מן החולי וכיוצא בזה [י]. וזהו **ישראל ר"ת אל שדי יתן לכם רחמים** כנ"ל, כי הרחמנות נעשה ע"י מסעי בני ישראל כנ"ל :

סג [יג] **דע** כי יעקב אבינו כששלח את בניו עשרת השבטים ליוסף שלח עמם ניגון של ארץ ישראל. וזה סוד קחו **מזמרת הארץ בכליכם וכו'** (בראשית מג), בחי' זמר וניגון ששלח על ידם ליוסף, וכמו שפירש"י **מזמרת** לשון זמר וכו' [יא] כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד שהיא צריכה לאוכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם כן יש לו ניגון, כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר [יב], שזה בחי' פרק שירה [יג]. ומשירת העשבים נעשה ניגון של הרועה. וזה סוד מ"ש (שם ד) **ותלד עדה את**

תורה אור

תהלים ב (ו) אֲסִפְּהָ אֶל הַקָּדוֹשׁ אֱמִיר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּנֵי אֱתֶה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ:

תורה סב

במדבר מסעי לג (א) אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לבצאתם ביד משה ואהרן:

שמות כי תשא לב (ד) ויקח מקדש ויצר אותו בחרט ויעשוהו עגל מסכה ויאמרו אלם אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: דברים עקב יא (טו) השמר לבכם פן יפתה לבבכם ויפתו ויפנתם אלהים אחרים והשתחיתם להם: דברים ראה יג (יח) ולא ידבק בך מואקה מן הערם למען ישוב יקוק מחרון אפו ויגמל לך רחמים ורחםך ויחנך כאשר נשבע לאבותיך: בראשית מקץ מג (יד) ואל שדי יתן לבכם רחמים לפני האיש ושלח לבם את אחיהם אחר ואת בנימין ואני כאשר שכלתי שכלתי:

תורה סג

בראשית מקץ מג (יא) ויאמר אלם ישראל אביהם אם פן אפוא זאת עשו קחו מקדשך הארץ בכליכם וחורידו לאיש מנחה מעט קרי ומעט דבש נכאת ולט כטנים ושקדים: בראשית ד (כ) ותלד עדה את יקל הוא הנה אבי ישל אהל וימנה: (כא) וישם אחיו ויקל הוא הנה אבי קל תפשי כנור וקענב:

שמואל א טו (יח) ויצן אהר מהצפרים ויאמר הנה יראתי מן לשי בית הלחמי ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה וגבון דקר ואיש תאר ויקים עמו:

שמואל א טו (יא) ויאמר שמואל אל ישי הנמו הנצרים ויאמר עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקחנה כי לא נסב עד באר פה: ישעיה כד (טו) מנקה הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק ואמר רדי לי רדי לי אוי לי בגדים בגדי ובגד בגדים בגדי:

שיר השירים ב (יב) הנצנים נראו בארץ עת הקיץ הגיע וקול התור נשמע בארצנו: בראשית וישב לו (יב) וילכו אחי וצרות את צאן אביהם בשכם:

קהלת ג (כא) מי יודע רוח בני האדם העלה היא לעולה ורוח הבהמה תהיה היא לעשה לארץ: דניאל ב (יז) אילנא די חיות די רבך ותקן ורומה יטאט לשפתיך ואל תחזק לארצא: (יח) וצפיה שפיר ונאנה צדיא וטון לכלא בה תחתיה וידון חיות קרא ובענפיהו ישפן צפורי שמיא: (יט) אנתה אנת הוא מלכא די רבית רבת ותקפת ורביתך לטון ומקט לשמיא ושלשנך לשון ארצא:

^a עיין פל"ח כי זמן ומקום תלויים זכ"ו

^ב עיין חורדי"ן סימן תקס"ח וקל"ה מילה הלכה ד' אותיות יו ית. ע"י שאינן בבחי' למעלה מהזמן לא יפול לעולם, ע"י ולקמן תורה שם תנינא שולמלעל מהזמן עוד הוא תחטבה. ועיין פל"ח מנאר ע"ז חונת תשבת משה לריב"ל מתי יבוא מר היום אם בקולו תשמעו. וע"י ענין פירות הזמן ועין קל"ע דעת אות ג' שדוסיף וגם בחוש ראיין פירות הזמן מאד מאד ככל עובר ממש וכענין כלה וכו'. ואם תשים לב לזה תמצא מראות עולם הזה הרבה ותחזק הרבה לחזק בכל פעם כל מה שחושב שיעליוך לנצח, ששם הוא למעלה מהזמן לגמרי כי הוא עולם הבחי' (למעלה מהזמן מכל תכלית נפש פשוט)

^ג נאמר בולטילקלע נבראה בתחלת שנת תקסא. ראה חיי מוה"ר"ן סימן קיד

^ד עיין גם במדבר י' כח

^ה ילקוט ראובני בשם "עשרה מאמרות ועיין ח"א לעיל תורה מ' [דף גנ:]

¹ שמות לב ד'

¹ בעש"ט עה"ת עקב נו - ו במקור מים חיים שם ס"ק מג. ודגל מנחה אפרים תרומה פכ"ו עה"פ ועשית את הקדשים והבא במקור מים חיים תרומה ס"ק ה'.

² דברים יג טו גם עיין לעיל תורה יח אות ב'.

³ בתקפה לא בחרו ונראה - היא, בתורל - היא (לא בורח). בדפיר ותורל ומחור - הוא.

⁴ עיין לעיל ח"א תחילת תורה סד שברא את העולם גילת רחמנותו.

⁵ צ"ע איזה רחמנות היא זו אם הפגם נשאר ועיין קל"ה ערובי תחומין ג' תירוצ עפ"י תורה קה.

⁶ לא ידוע מתי והכן נאמר תורה זו

⁷ פרש"י - מתורגם מדמשה בארעא שהכל מומרים עליו כשהוא בא לעולם:

⁸ הנלאך הכנה ואומר לו גדל אינו יכול להשפיע בו עד שאומר שירה תחילה (שער מאמרי רשב"י)

⁹ עיין חסד לאברהם מעין א' נהר ד' ונהר יש ומעין ד' נהר ג'. שער מאמרי רשב"י פ' על פרק שירה. שער המצוות לאריז"ל פרישת אותה. ספר אדם ישר להאריז"ל סוף סדר בינה ותבונה.

¹⁰ עיין תורה רלו שעיקר הניגון וכלי שיר הביא לוי לעולם. וכמבואר בבורר שמות יט. וגלסא עשנטל לוי הכתוש נטון המעט לקמסו כנמי עתה ללווה אלפי אלפי ע"ש.

¹¹ שמואל א טו יח, עיין לעיל ח"א תורה ג' תורה נד

¹² הערה זו בוסגרים נמצאת כבר בדפד"ר אברהם - בראשית יג ב'. יצחק - שם כו ד'. יעקב - שם לו' לא. יוסף - שם לו ב'. בני יעקב - שם מו ג'. משה - שמות ג' א'. אר - דוד - שמואל א טו יא. ועיין קל"ה מקח וממכר ד' ג' שכווננו בזה לתקן חטא אדה"ר וצ"ע דחזן מדוד לא מצינו שהיו יודעי נגן.

¹³ בתקפה (ש"א א) ובתורל וחסדש תוקן

¹⁴ בדפיר - לרשות, ובתקפה ותורל - לראות, ומתורל - לרשות. (עיין מגלה עמוקות ויחי ד"ה האספוס שגם כתב לראות)

¹⁵ בדפיר ותורל - לרשות, בתקפה - לראות, ומתורל - לרשות. (עיין מגלה עמוקות ח"ג)

¹⁶ לרעות את צאן - פרש"י (עפ"י ב"ר פד יג ועי"ש מדרש"ו) נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצנן. ועיין במדבר רבה ג' יג דהיינו לאכול ולשתות ולחפשות, והבא בפ' בעלי חיות ובבור ארז - שם. (וכן לחמי המכירה כתיב מלאשית לו כה ויטעו לאלול ועיין עשות כד יא ויחזו וכו' ויאלטו וכו' פס"ז בלב גם ואתקטלס הנסם כלולו לאלולס ויאלט ניסם למלנחס) ועיין רא"ם שפ' רעה לשון תגונה שולבו לתנייען מה לעשות ביוסף. ועיין חורס ח שקלחם אלמלה הוא עיקר הערס שזיהא האקין חשך בעניו וע"כ עאלו ח"א ויוסף.

¹⁷ כמבואר בח"א תורה נד [דף סג:] ועיין קל"ה טרפות ב' ג' ולעיל בתורה רפב

¹⁸ וכן פרק שירה מיוחס לדוד המלך דייקא.

¹⁹ בדפיר - כ"א. בתורל ומתורל - כל אהר

²⁰ בדפיר ובתורל - מון, מתורל - ומון (כלשון הפסוק)

¹ הפסוק הזה מורכב מל' פסוקים שם ע"ש התיבה אנת מפסוק יח ותיבה מון מפסוק יח ותיבה אילנא מפסוק יז.

² גם בדפיר - הניגון ישיב על ידו, מחזור - תניגון על ידי (ותיבות על כן נומח)

³ עיין זוהר תרומה דף קנז. ולעיל תורה טו תנינא ותורה ה' תנינא את' יא את הפירסה מקבל המלך תחילה גם עיין זוהר וירא דף קו. ותורה ד' תנינא את' יא. שהפירסה ע"י ספירות העולמות.

⁴ כן מלעו גם תחיה נ' ותוכה ג' ותוכה ל' ענינן פועל כלל השומע ע"ש. ומסמחל יעקב לזה לפעול אלל שחיוח את נמיון וחולו על כן לא יטול היה יוסף להתאפק מתחלה שם מלאשית מה א.

⁵ עיין חיי מוה"ר"ן סימן תקפה

⁶ לא ידוע מתי והכן נאמר תורה זו

מאמר ניגון של ארץ ישראל

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע מתי והיכן נאמרה.
ביון שמבאר בה פסוק מפרשת מקץ
אולי היה זה בחנוכה^א.

פתיחה

רבנו מבאר בתורה זו סוד המנחה ששלח יעקב אבינו עם בניו לשליט מצרים המשנה למלך, מעט צרי ומעט דבש נכאות ולט וכו'. ולבאר זאת מבאר סוד פרק שירה, ומתייחס בעיקר לשירת העשבים שרועה ששומע שירתם, מנגן אותו ומעלה אותו לעורר יחוד למעלה שעל ידו נשפע שפע וברכה לעשבים, ועי"ז יש ברכה במאכל הבהמות. עוד מועיל הניגון לרועה עצמו, שכיון שהוא כל היום בין הבהמות, הוא בסכנה שיהיה רועה את עצמו, בבחי' רוח הבהמה היורדת למטה לארציות, אבל ע"י הניגון שעושה משירת העשבים, הוא מברר רוח האדם העולה היא למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה, וחוכה להיות נמשך לבו למעלה אליו ית'. עוד מבואר שכל שפע הפרנסה לעולם בא למלך תחילה, ועל כן הניגון השלם של כל הבריאה היא אצל המלך, אבל לשרים יש רק חלק מהניגון.

ליקוטי הלכות

אור"ח ברכות השחר הלכה ג' אות כח – וזה בחינת פסוקי דזמרה שאומרים אחר פרשת הקרבנות, זה סוד בחינת אדם היצר שלקח את בן המלך והוליכו לביתו, ושם שמע קול הנגון הנפלא של כל החיות והבהמות והעופות וכו', שעשו נגון נפלא לכבוד הלבנה וכו'. ואחר כך נתן לו זה האדם הכלי הנפלא, ששמוניחין אותה על איזה מין חיה ובהמה שבעולם, אזי היא מתחלת לנגן זה הנגון הנפלא וכו', עין שם. וכל זה הוא בחינת פסוקי דזמרה שאומרים אחר פרשת הקרבנות, שזהו בחינת פהנים בעבודתם ולויים לשירים ולזמרים, כי על ידי הקרבנות מבררין רוח האדם מרוח הבהמה, ואחר כך צריכין לומר שירות ותשבחות ופסוקי דזמרה, כי עקר שלמות הברור של רוח האדם מרוח הבהמה – הוא על ידי נגון ושר, כמבאר בדברי רבנו ז"ל בכמה מקומות (סימן נד ועוד). ועין בהתורה על פסוק: "קחו מזמרת הארץ בכליכם" וכו' (סימן סג בלקוטי תנינא). ועל כן עקר תקון בן המלך אחר שקבל עניו על ידי הבהמות, אחר כך בשרצה לתקנו אז וזה לשמע קול הנגון הנפלא. וגם נתן לו הכלי הנפלא שמעוררת נגון מכל החיות והבהמות בשמוניחין אותה עליהם, כי זאת הכלי, יש לה זה הכח, שתכף בשמוניחין אותה על איזה בהמה – מיד מתחיל להתברר ולהתעורר רוח האדם הנעלם ומערב בתוכה. ועל ידי זה נעשה הנגון הנפלא הזה, כי עקר כל הנגונים הם על ידי ברור רוח האדם מרוח הבהמה, שזהו בחינת שירות ונגוני הלויים בשעת הקרבנות כנ"ל. וזהו בחינת פסוקי דזמרה אחר פרשת הקרבנות, כי עקר שלמות הברור הוא על ידי הנגון, בחינת פסוקי דזמרה כנ"ל.

יוד"ט טריפות הלכה ב' אות ג' – כי החליף שאוחז השוחט בידו הוא בחינת סטרא דנגינה, שעל ידו מבררין המדמה כנ"ל, כי נגינה מסטרא דלינאי מבחינת גבורות יצחק בידוע, כמוכא בתקונים (תקון כא, סב). וזה בחינת החליף, שהוא בחינת גבורות יצחק. ועל כן היה יצחק מכרח לפשט צנארו לשחיטה, כמו שכתוב (בראשית כב, י): "ויקח את המאכלת לשחט את בנו", כי אין הדין נמחק אלא בשרשו. וזה בחינת (תהלים קמט, ו): "רוממות אל בגרונם אל בגרונם" זה בחינת נגינה הנפלא, כי הגרון מוציא קול הנגינה. וזהו 'חרב פיפיות בידם', כי זהו בחינת חרב פיפיות, בחינת החליף של השחיטה, שהוא בחינת גבורות יצחק, שמשם בחינת הנגינה והשמחה, כי על שם זה נקרא יצחק על שם שחוק ושמחה, כמו שכתוב (בראשית כא, ו): "כל השמע יצחק לי", תרגם אונקלוס: "יחדי לי" (ישמח לי). ועל כן על ידי החליף של השחיטה, בחינת 'חרב פיפיות', בחינת מלכות שכוללת כל העשרה מיני נגינה, שהיא בחינת (ויקרא כו, כה): "חרב נקמת נקם ברית", על ידי זה מוציאין רוח החיים מן הבהמה וכו', כי על ידי זה מבררין רוח האדם מן רוח הבהמה בבחינת (קהלת ג, כא): "מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה" וכו', וכמוכא בדברי רבנו ז"ל, במקום אחר גם כן (לקוטי תנינא סימן סג), שברור רוח האדם מרוח הבהמה הוא על ידי נגינה. ועל כן צריך שיהיה החליף שלם בלי שום פגם כל שהוא, בחינת שלמות הכלי, כדי שיוכל לברר רוח טובה מן רוח נכאה וכו', כנ"ל.

חור"מ מקח וממכר הלכה ד' אות ג' – ובשביל זה היו כל הצדיקים הקדמונים, שהם אבות העולם, רועי בהמות, כי הם עסקו בתקון חטא אדם הראשון, בידוע, ועל כן היו רועי בהמות, כדי לחזר ולהמשיך המרעה והשפע להבהמות – לתקן מה שפגם אדם הראשון שפגל לשפע של בהמה והמשיך השפע של בהמה לעצמו וגרם מיתת בהמות וחיות קדם זמנם. ועתה הם מתקנים זאת על ידי שרעו בהמות וחזרו והמשיכו השפע של הבהמות להבהמות, וכן מוכן בדברי אדמו"ר ז"ל במקום אחר, שעקר פונתם במרעה בהמות היה לברר רוח האדם מרוח הבהמה בבחינת מי "יודע רוח בני האדם" וכו', (עין שם בסימן ס"ג בלקוטי תנינא). הינו לברר שפע של אדם משפע של בהמה, כי זככו עצמן מכל תאוות הבהמיות והחזירו השפעות הבהמות למקומן, ועל ידי זה המשיכו לעצמן רק השפע של אדם, וזו וטהור בלי פסלת שהם בחינת מין ותכן בידוע והבן. ועל כן נקראים הצדיקים הגדולים 'רועים' – בחינת שבעה רועים, על שם שהחזירו השפע והמרעה של בהמות להבהמות, ולא לקחו לעצמן משפע של בהמות כלום, כי זככו עצמן לגמרי מתאוות הבהמיות וכו' לשפע של אדם, כנ"ל.

חור"מ אפסטרופוס הלכה ג' אות ז' – וזה בחינת הקרבן פסח – שצריך כל אחד להביא בפסח בתחלת ההתקרבות להשם יתברך, כי כלל הקרבנות הוא לברר רוח האדם מרוח הבהמה, בבחינת (קהלת ג, כא): "מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת" וכו', שזהו בחינת ברור קול הנגינה מהסטרא אחרא אל הקדשה, לברר הקול מאויורא דעלמא ולעשות נגונים דקדשה להתקשר על ידי זה להשם

^א חבורות – ס ער כ' טבת תשע"ח ירושלים – לימוד מחדש ח ער טו אב תשפ"ב

^ב שבת חנוכה תקע אמר תורה ד' תנינא, ובתקסט תורה ב' תנינא, בתקסט תורה ז' תנינא, בתקסט תורה ח'. חנוכה חל בשתי שבתות וישב ומקץ בשנים תקסט, תקסט, תקסט. נמצא או שהיה לפני בתקסט תורה נד, בתקסט תורה יד, בתקסט תורה ח'. חנוכה חל בשתי שבתות וישב ומקץ בשנים תקסט, תקסט, תקסט. נמצא או שהיה לפני התקרבות מוהר"ן בתקסט או בתקסט או תקסט.

יתברר, כמובן בדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה 'קחו מזמרת הארץ בכליכם' וכו' (בסימן סג) בלקוטי תנינא ובכמה מקומות. ועל פן צריך כל אחד להביא קרבן בפסח, כי אז צריכים לברר קול הגנינה שזהו בחינת קרבן, כנ"ל.

שיחות

שמעתי, שפעם אחת ספרו לפניו מנסיעת הרב הקדוש מברדיטשוב זכרונו-לברכה ליאס, ואיך שאסף שם ממון הרבה. אמר: נגון טוב מזה, ובפרט נגון של ארץ-ישראל בודאי טוב מזה. אם היו לוקחים בעל תאות ממון, שעליו דרשו רבותינו-זכרונם-לברכה (ברכות נד.): "ובכל מאדך" (דברים ה, ה) 'יש לך אדם, שממנו חביב עליו מגופו', אף-על-פי-כן אם היו מראין¹ לפניו נגון של ארץ-ישראל, היה נתבטל אצלו כל תאותו אל הממון.

אמר המעתיק: עין בלקוטי תנינא סימן מ': מי שיודע מארץ-ישראל וכו', בסוף המאמר מובן שם ששפע של ארץ-ישראל היא בחינת שפע פפילה, שעל-ידי זה נתקן תאות ממון. וכן מבאר בלקוטי הלכות, הלכות ברכת-המזון, הלכה ד, אות טז, עין שם. ועין בלקוטי תנינא סימן ס"ג על ענין קחו מזמרת הארץ, רצונו לומר נגון של ארץ-ישראל וכו' עין שם. ויש לומר שזהו ששים אחר-כך: וקספ משנה קחו בידכם, בחינת שפע פפילה הנזכר-לעיל: (חיי מוהר"ן תקפ"ה).

ראשי פרקים

- לכל רועה ניגון לפי העשב והמקום שגדל בו
- כי כל בהמה יש לה העשב שאוכלת והרועה מנגן כדי לברך את העשב שאוכלת בהמתו באותו מקום.
- לכל עשב יש שירה שאומר וזה פרק שירה.
- משירת העשבים שהם מאכל בהמתו באותו מקום נעשה ניגון הרועה. (נראה הכוונה שמנגן את שירת העשב ועי"ז ממשיך לו שפע יותר)
- לכן תיכף שהיה בעולם רועה ומקנה, היה כלי זמר, (לברך בו את מאכל המקנה)
- כי הרועה, בניגון נותן כח לעשבים ועי"ז יש אוכל לבהמות
- גם הניגון, טובה לרועה עצמו, שלא יהיה רועה את עצמו
- כי הניגון הוא התבררות הרוח, רוח אדם מרוח הבהמה. (משמע ששירת העשבים נשמעת לרועה בעירוב טוב רוע, ובניגון הוא מברר את קול השבח מקול ההברא, ומעלה אותו שבח להקב"ה, לעורר שפע יותר לעשב מאכל בהמתו)
- הפרנסה באה תחילה למלך, וממנו מתחלק לעולם. (אפילו מלך גוי מצד שהוא מלך נעשה מרכבה למלכות)
- לכן למלך יש ניגון שלם, אבל לשרים יש רק חלק מהניגון, כפי הצורך פרנסת מה שתחתם. (ניגון משמע שהם מבררים את השירה ומעלים מיין נוקבים להמשיך ברכה ומלך גוי דלא שייך בזה אצלו זה רק בבח)
- ע"כ יעקב אבינו ששלח ניגון למשנה מלך מצרים, ולא ידע שהוא יוסף, שלח לו לפי הנהגתו ששמע עליו, (שהוא שליט על כל ארץ מצרים ומשביר לכל עם הארץ, ואת האלקים הוא ירא)
- בניגון ששלח יעקב ליוסף, רצה לפעול אצלו מה שהיה צריך. (אולי ע"כ שלח לו ניגון מבורר שיעלה אותו קצת יותר למדרגת אדם, וימשוך אותו לבחי' רוח אדם, ויכנס בו מדת הרחמנות על האחים)
- המנחה ששלח מעט צרי ומעט דבש נכאות לוט ובטנים ושקדים (אולי אפ"ל כיון שהיה שר ולא מלך שלח לו מעט מניגון שבח הצרי ומעט משבח הדבש, אבל נכאות לוט בטנים ושקדים, שלח ניגון כל השבח של נעם א"י המשתבחת בהן).

קושיות

- מה החילוק בין רוח הבהמה היורדת למטה לרוח האדם העולה למעלה. מדוע נקרא רוח? הרי לאדם יש נשמה ולבהמה יש נפש בהמית ואיך אפשר להשוות ביניהן? נראה שרוח הכוונה לכח שמנהיג את האדם, ולכח שמנהיג את הבהמה.
- כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר שזה בחי' פרק שירה – צ"ע כי בפרק שירה לכל מיני העשבים הוא פסוק אחד. אמנם כן אבל לכל עשב יש מלאך שאומר לו גדל בשירה המיוחדת לו.
- מבואר שלכל רועה יש ניגון ולכל עשב יש שירה וצ"ע מדוע? מה החילוק? נראה שעשב שר את המציאות שלו, אבל רועה הוא אדם יש בכוחו לברר טוב מרע על כן הוא מנגן דייקא ומעלה מ"ן יותר ומעורר שפע גדול לעומת שירת העשב שבכוחו רק לעורר שפע מועט ההכרחי.
- צ"ע יובל שחידש את חכמה הניגון איך יתכן שהשתמש בו להעלות עצמו לבחי' רוח אדם? הרי היה גוי שהוא בחי' רוח בהמה. נראה שבאמת מצד הבחירה כיון שהיה קודם דור הפלגה שאז גם כל גוי יכול היה להתעלות למדרגת אדם², היתה

¹ הלשון מראין לפניו צ"ע, שלא אמר מנגנין לפניו. ועיין תורה כג ומעשה ממדינת העשירות שבמעשה מבעל תפלה, שתאות ממון היא הקשה ביותר לצאת ממנה, ובמעשה הנ"ל לא מצא עצה אלא קשה מאד, כפי המסופר שם ובתורה כג שהיא רק ע"י שמסתכל בשרש הממון, שגם זה מדרגה גבוהה, וכיצד יתכן שכאן יש עצה כל כך פשוטה להראות לאדם ניגון של א"י, ומיד תתבטל ממנו התאוה נוראה זו. ובאמת צ"ע כוונת רבנו שמראין לו ניגון, אולי זו הסיבה שצריך להראות לו דווקא, דהיינו שגם זו מדרגה גבוהה שמראין לו את שרש הניגון וצ"ע.

² ראה חסד לאברהם ו' ה' – דע שכל הנשמות החולפות הכשרות שנשתלחו בעולם עד דור הפלגה, שהיה אז אוצר הנשמות פתוח לכל הנולדים, עד דור הפלגה שחלק הקדוש ברוך הוא האומות לשרים, ולא נתן עוד נשמה קדושה בבני אדם מפני שהם תחת השרים, אינם שואבים אלא

ליובל בחירה להיות צדיק, אלא שרק יחידים זכו לזה ויובל לא היה מהם, אלא השתמש בניגון לעבירה כמבואר במלבי"ם ועוד מפרשים. וכידוע שדור הנקרא דור המבול (כי למך דור שביעי והמבול דור עשירי) שהיה יצרם הרע גדול מאד עד שאפילו למך שהיה מגדולי הדור לקח לו שתי נשים אחת לפריה ואחת לזנות, והיו חכמים בכוחות עליונים ועסקו בעבודה זרה וזנות ומסתמא גם ידעו חכמת שירת העשבים, ובודאי השתמשו בה לצורך פרנסתם ובפרט כשהתגלת ע"י יבל חכמת גידול מקנה במדבר (כי גידול מקנה בשוב כבר נהג הבל/י) הוצרכו מאד לחכמת הניגון של יובל כדי שיהיה מרעה במדבר. אבל לא השתמשו בו גם כדי לעלות מבהמה לאדם אלא אדרבה השתמשו בו גם לע"ז לתועלת עצמם ולעבירות מעשה בהמה.

ה. מבואר בחזקוני שיבל ויובל היו תאומים ובמפרשים שיובל היה רשע ואילו יבל ביאר הגר"א שהיה צדיק גדול – וכעין זה מצינו בהבל וקין ויעקב ועשו שהיו תאומים אחד צדיק ואחד רשע וצ"ע. אולי אפשר לבאר עפ"י הערבי נחל פרשת קרח דרוש א' שכל נשמה בשרשה היא חסדים וגבורות וברדתה לעולם מתחלקת בשני גופים ע"ש.

ו. צ"ע שבאן מבואר שאת הניגון חידש יובל ובתורה רלו מבואר שחידש אותו לוי. סוד הניגון הוא ברור רוח טובה מרוח רעה. והניגון שחידש יובל העלה ממדרגת חי למדרגת האדם, אבל הניגון של לוי היה חידוש אחר למשך ולחבר כמבואר בתורה רלו/ו כיצד מושך לקדושה/ו ובתורה רכו/ו כיצד מושך לטומאה.

מתחת ידי שריהם מצד החיצונית השולטות עליהם, כי ע' שרי האומות הם בסוד הקליפה התחתונה, שהם ארבע קליפות מלמטה למעלה שהם רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת, ונוגה לו, היא הו' הקרובה אל הקדושה שבה נאחזים חסידי א"ה.

רמח"ל בדרך ה' ח"ב פ"ד אות ג' – והנה הגביל הזמן להשתדלות השרשי הזה, שמי שיזכה ומכלל הנמצאים באותם הזמנים שהיה שער זה נפתח והיה בידם להגיע לזה הענין ויכין את עצמו כראוי, יקבע לשרש אחד טוב ויקר, מוכן למעלה הרמה, הראויה למי שהוא אדם במצב הטוב ולא אדם במצב המקולקל. וכן ישיג שיוותן לו להוציא תולדותיו הראוים לו, כלם בבחינתו, פירוש – באותה המדרגה והמצב שכבר השיג הוא בשרשיותו. והיה הזמן הזה מאד ר"ר עד זמן הפלגה. והנה כל אותו הזמן לא חדלו צדיקים דורשים האמת לרבים, כגון, חנוך מתושלח שם ועבר, ומוזיהרים אותם שיתקנו את עצמם. וכיון שנתמלא סאתם של הבריות, בזמן הפלגה, שפט במדת משפטו ית' היות ראוי שיגמר זמן ההשתדלות השרשי, ויהיה קצם של הדברים, שיקבע מה שראוי ליקבע בבחינת השרשים, לפי מה שכבר נתגלגל ונהיה עד עת הקץ ההוא. ואז השגיח ית"ש על כל בני האדם, וראה כל המדרגות שהיה ראוי שיקבעו בהם האנשים ההם כפי מעשיהם, וקבעם בהם בבחינתם השרשית כמ"ש. והנה כפי מה שהונחו הם, כן נגזר עליהם שיהיו מוציאים התולדות, כפי מה שכבר שוער שהיה ראוי לשרש ההוא. ונמצאו כלם מינים קבועים בעולם, כל אחד בחוקו וטבעו, ככל שאר המינים שבבריות, וניתן להם להוציא תולדותיהם בחקם ובבחינתם ככל שאר המינים. ואמנם נמצאו כלם לפי המשפט העליון, ראויים לישראל במדרגת האנושית השפלה שהגיעו לה אדה"ר ותולדותיו מפני החטא, ולא גבוהים מזה כלל. ואברהם לבדו נבחר במעשיו ונתעלה, ונקבע להיות אילן מעולה ויקר, כפי מציאות האנושית במדרגתו העליונה, וניתן לו להוציא ענפיו כפי חקו. ואז נתחלק העולם לע' אומות, כל אחד מהם במדרגה ידועה, אבל כלם בבחינת האנושיות בשפלותו, וישראל בבחינת האנושיות בעליון.

ה' רד"ק בראשית פרק ד – (ב) אבי ישב אהל ומקנה, אבי ר"ל קדמון כמו שהאב קדמון לבן, ופירש ישב אהל לרעות מקנה כלומר שהרחיק לנהוג מקנהו במדברות והיה יושב שם באהל, והראשונים אשר לפניו לא היו רועים מקניהם אלא סמוך לעירם.

י' ערבי נחל פרשת קרח דרוש א' – מבאר שמעשה דיעקב ועשו שנולדו תאומים ומבואר שעשו יצא ראשון כדי שתצא הפסולת ויהיה יעקב אב לאומה הישראלית נקי כולו טוב כל זה אינו רק מעשה שהיה כי התורה נצחית ומבואר במאמר אליהו ז"ל (הקדמת ת"ז יז א) מקום הקדושה דמינייהו פרחין נשמתין לבני נשא, הוא אצילות נשמות ישראל שהם כביכול חלק אלוה ממעל מקום קדושה וטהרה, ונכללה מחסדים וגבורות כנודע בכתבי אר"י ז"ל ה' חסדים וה' גבורות, ומשם נאצלת הנשמה. אמנם בבואה לזה העולם כדרך השתלשלות הרוחניות שהשורש נשאר במקומו בגבהי מרומים רק נשתלשל ממנו פרי ואור חדש, וכן מעולם לעולם עד בואה לעולם הזה, והנה טבע חסדים להתפשט ולהשתלשל ובעמדם יעמודו בכל מקומות השתלשלותם, אבל הגבורות באשר ישתלשלו יתהווה מהם דינים גמורים ומהם יתהוו קליפות כידוע, לכן בהשתלשלות הנשמה עד זה העולם אילו היתה נכללת משניהם כמו בשורשה היה מעורב בתוכה קליפות גמור, ואין זה כוונת הבריאה אשר את הכל ברא לכבודו לעבדו בלב טהור וקדוש, לכן הוכרח שתתחלק לשנים כערך לידת תאומים, ונעשה אחד טוב אשר מצד החסדים והשנית במזג רע, לא כענין יצירת הגוף אשר הוא מעורב מהמבחר והמפסולת, ואלו ב' הנשמות אשר בשרשן הם אחדות אחד צריכין ב' גופים, ושניהם נוצרים בזמן אחד או בזמן קרוב, אשר עכ"פ שניהם יהיה להם ישיבה אחת בעוה"ז, וזה הגוף שלקח נשמה הטובה הוא מוכן במזגו וטבעו לכל מדות טובות לקיום התורה, והשני מוכן אל ההיפוך, והיה זה מחסד ה' כענין מאמרם ז"ל שיצא הוא וסריתו עמו, שזה הגוף הב' יקבל פסולת הנשמה, כאמור. אך אעפ"כ אין כאן ביטול בחירה לא לזה ולא לזה, רק שיש הפרש ביניהם, דזה הוי צדיק וטוב לו, ר"ל שנקל לו מצד מזג נשמתו להיות צדיק, והשני אם יצדיק מעשיו נקרא צדיק ורע לו, כי צריך טרחא יתירה, ונגד זה יהיה שכרו יותר, אבל הבחירה חפשית בשניהם. עוד עיין שם שלוח שחלקו רע יותר קשה להיות צדיק אבל אם יצליח יזכה למדרגה הרבה יותר גבוהה מחבירו. עוד עיי"ש אריכות בענין ולתרץ מחלוקת קרח ומחלוקת דתן ואבירם ועוד.

י' תורה רלו – עקר הנגון והכלי שיר הביא לוי לעולם, כמובא בזהר (שמות דף יט.), שעקר הנגון מסטרא דלואי, וזה שאמרה לאה: הפעם ילדה אישי אלי (בראשית כ"ט:לד) – שעמה הפעם שגולד לוי, שעל ידו בא בחינת הנגון וכלי שיר לעולם, הפעם ילדה אישי אלי בודאי, כי התחברות שני דברים הוא על-ידי נגון וכלי שיר, והבן.

ה' עניין זה מבואר יותר בתורה ג' ע"ש ראה עץ חיים שער יא פ"ד ושער יג פ"א. ועיין לק"ה ערובי תחומין ה' אות ד' ואות יג והלכות אפוטרופוס ג' אות ד' ה'. שהוא אור נפלא וגבוה מאורות כתר שיוורדים מעתיק דאצילות לעולם הבריאה להחיות מתים ולעורר ישנים לתשובה, וכידוע שרק אור גבוה מאד בכוחו לרדת נמוך כל כך, וכיון שהוא כל כך גדול אינו פונה למהלכי שכל, אלא ישר ללב, והלב נמשך אחר האור הגבוה והנפלא הזה גם בלא כוונה. ועיין בהקדמה לחברותא על תורה רלו.

ולפ"ז אולי אפשר שגם הניגון של יובל בשרשו כוון לזה שע"י רגלי עתיק מושך ומעלה את המנגן מבהמה לאדם.

ט' תורה רכו – ועקר הנגון הוא מבחינת שבט לוי שהיו מנצחים בשיר, שהם מבני לאה, ואז כשנולד לוי נאמר (שם כ"ט): "הפעם ילדה אישי אלי", כי על ידי שנולד לוי שהוא סטרא דנגווא (זהר שמות דף יט): על ידי זה בחינת ההמשכה, שילוח וימשך אליה, ועל כן נגינה שהוא נשתלשל ויורד משם, מבחינת "ועיני לאה רכות", יש לו כח למשך, בבחינת "הפעם ילדה" כנ"ל.

- ז. למבואר כאן שכח הניגון שהתחדש בלידת יובל היה להעלות מבהמה לאדם כיצד יתכן שיוכל השתמש בו למשוך נשים לעבירה כמבואר במפרשים? נראה שדיעת ההפכים אחת ובכל כח יש שני צדדים וכשם כח הניגון להעלות כך כוחו להוריד.
- ח. מבואר שע"י הניגון פועל הרועה גם שפע של עשב וגם שמעלה את עצמו מבהמה לאדם וצ"ע בשלמא שפע לעשבים על כן צריך לנגן דווקא את שירת העשבים שנמצאים סמוך לו בהם רועה את הצאן, אבל כדי להעלות עצמו מבהמה לאדם, האם גם זה דווקא ע"י ניגון שירת העשבים של אותו מקום או כל ניגון. אולי ממה שיעקב שלח לשליט מצרים ניגון של ארץ ישראל ולא של מצרים משמע שכל ניגון מועיל או אולי דווקא של א"י שכוחו גדול ביותר אבל שם ארץ אחרת לא היה מועיל וצ"ע.
- ט. מבואר שהניגון הוא שירת העשבים המבואר בפרק שירה וצ"ע א"כ מדוע אצל העשבים נקרא שירה ואצל הרועה נקרא ניגון. ולפי המבואר בתורה ג' ותורה נד ורפב שניגון הוא ברור טוב מרע נראה שהניגון של הרועה יותר גבוה משירת העשבים שאינה ברור אלא שירת מציאות או מציאות ששרה.
- י. מה הקשר בין ניגון הרועה לניגון ששלח יעקב. אולי כוונת יעקב היתה להעלות את שליט מצרים ממדרגת גוי למדרגה גבוהה יותר שיכנס בו רחמנות על בנימין, ועוד כי עתה היה מצד הפרנסה שליט על כל העולם וגם על ישראל ראוי שיעלה למדרגה של שיתקבל אצלו שפע לישראל.
- יא. מבואר שיעקב אבינו לשח ניגון ליוסף וכוונתו לכח שיש בניגון שהתגלה בהולדת יובל וצ"ע הרי כבר נולד לוי והתחדש בעולם כח הניגון למשוך ולא רק להעלות מבהמה, ומדוע לא כוון יעקב אבינו לכח זה דהיינו למשוך את נפש שליט מצרים אל הקדושה ואל האחים. אולי כיון שסבר שהוא גוי לא רצה למשוך לבו אלא להכניס בו רחמנות ע"י שיעלה מבהמה לאדם ואע"פ שרחמנות היא מדת ישראל¹ (יבמות עט.) עכ"פ כיוון שיהיה בו רחמנות לשעה שהיו אצלו.
- יב. צ"ע מה הכוונה ניגון של א"י? דמשמע להבדיל מניגון של חו"ל. מבואר שניגון א"י הוא שלם וצ"ע האם ניגון של חו"ל הוא אחד חלקי שבעים כי כל שר של אומה קיבל חלק ממנו. כי נבוכדנצר שהיה מלך היה לו את כל הניגון אע"פ שהיה גוי. אולי כיון שמלך על כל העולם וגם על ישראל. וא"י היא מרכז העולם ממנה נמשכין גידין לכל ארץ ושלמה המלך ידע הגידין ועי"ז ידע לגדל בא"י את כל סוגי הצמחים שבעולם.
- יג. איך רצה לפעול ע"י הניגון, הרי סבר שהוא גוי, וכח הניגון הוא להעלות יהודי לבחי' אדם, אבל גוי תמיד נשאר בהמה כמ"ש שבו לכם פה עם החמור. גוי הוא בהמה רק מצד שכוונתו לעצמו, כמבואר בזוהר כל דעביד לגרמיה עביד. אבל בודאי שמדרגת מדבר גבוהה הרבה יותר מחי, ויעקב אבינו הצדיק כוחו גדול ע"י ניגון השייך לשר כמוהו להעלות גם גוי למדרגה גבוהה יותר שיתעורר בו רחמנות לאיזה זמן.
- יד. מה רצה יעקב אבינו לפעול אצל שליט מצרים ע"י הניגון. אולי שלא יתנכל להם כמו שעשה בפעם הקודמת ושיחזיר את בנימין. ובנראה שבאמת פעל ועל כן לא יכול יוסף להתאפק. שכידוע מוימאן יוסף בשלשלת דייקא שכח האפיפוק של יוסף הצדיק דהיינו הדין הקדוש שביסוד בזה היה עיקר שבחו.
- טו. צ"ע כיון שסבר שהוא גוי כיצד רצה שהניגון השייך לשר כמוהו יפעל על ידו, הרי לגוי אין כח לברר ולא להעלות מיין נוקבין להמשיך שפע, שזה עניין שנתחדש בישראל² שכיון שהוא כלול מכל העולמות כמבואר בהקדמה, ע"כ נגינתו יכולה להמשיך שפע לכל הבריאה. ראה בפנים (אע"פ שיוכל כבר חידש את חכמת הניגון הזה כידוע נלקח הכח הזה מהגויים בדור הפלגה ונשאר רק אצל ישראל)

¹ ראה שמות וב' ה' ותדר בת פרעה לרחוץ על היאור – בגמ' מגילה יג. וסוטה יב: א"ר יוחנן אמר רשב"י שירדה לרחוץ מגלולי אביה ופרש"י שירדה לטבול לגרות. עיין עומקא דפרשא (שמות תשעד) בסוף מאמר ראשון מקשה מנין שלא ירדה לרחוץ להנאתה? ותיירץ בשם שי לתורה בשם הגרי"ז שהראייה שבתיה בת פרעה ירדה לטבול לשם גרות ולא להנאתה מהכתוב "ותחמול עלי", דהיינו מזה שריחמה על משה, ומדת הרחמנות יש רק לישראל, וזה נולד אצלה בטבילה לשם גרות. ע"כ. וזה חידוש נפלא שהרחמנות ומדות טובות נמצא מכח נשמת ישראל שמקבלת בגרות ולא בטבע הנפש. וצ"ע שהרי מצינו גויים רחמניים בשואה. ומאידך מבואר בתורה ה' תנינא שגרים מכניסים גאווה בישראל וכן בתורה יד מבואר שיש בהם הרבה בגדים צואים, דהיינו מדות רעות שקשה מאד עד שזוכים להפשיט אותם. עד שאמרו שהם כספחת לישראל. ושמעתי שאדרבה זה סימן שהיה בהם ניצוץ קדושת ישראל. עוד ראה מעדני אשר (שמות תשעד) שמקשה איך יתכן שבת פרעה ריחמה על משה? שהרי ראתה יום יום תינוקות נשחטים בבית אביה שרחץ כל יום בדם ק"נ תנוקות בקר וק"נ בערב. אלא אדרבה זה שהתעורר בה רחמנות על משה אע"פ שהיתה רגילה בשחיטת תינוקות זה התחדש רק כשראתה את משה. עי"ש שתירץ שע"י ראיית הצדיק נתעורר בה מדת הרחמנות.

² ראה מה שכתב הרמח"ל בדרך ה' ח"ב פ"ד אות ט' – ואולם במעשיהם של ישראל תלה האדון ב"ה תיקון כל הבריאה ועילוייה כמשי"ב ושעבד כביכול את הנהגתו לפעלם להאיר ולהשפיע או ליסתר ולהתעלם ח"ו ע"פ מעשיהם. אך מעשה האומות לא יוסיפו ולא יגרעו במציאות הבריאה ובגילויי ית"ש או בהסתרו אבל ימשיכו לעצמם תועלת או הפסד אם בגוף ואם בנפש ויוסיפו כח בשר שלהם או יחלישוהו:

וראה גם בחסד לאברהם א' י' – הזמן הג' והיא הנהגה שלישית בזמן האבות אחר דור הפלגה, כי שוב לא פגמו הרשעים למעלה כי אין הקב"ה צופה מעתה אלא באברהם שהוא חלקו ונחלתו וכל הבאים אחריו מזרעו, והאומות כאשר נתמלא סאתם יגזור עליהם האיבוד כמו סדום ועמורה וכיוצא בהם, ואין מעשה האומות פוגמין הספירות רק כל חוטא מהם פוגם בשר שלו כמשי"ה ואחשון גם אנכי אותך מחטא לי, כנזכר בתיקונים ובוזוהר בהר"ם: אמנם האבות התחילו לתקן חטא של אדה"ר כנזכר בדברי רשב"י ע"ה (בתיקונים) שהוא נתגלגל בג' אבות לתקן ג' עונות ג"ע וש"ד וע"ז שעבר אדם הראשון ושלשתן נתקנו בהאבות.

טז. צ"ע כיון שלא שלח יעקב ליוסף ניגון מאכל בהמה, אלא מאכל אדם, מדוע שלח לו דווקא פירות אלה, ולא ז' מינין שנשתבחה בהן א"י? גם צ"ע מדוע שלח לו גם בסמים ולא רק מאכל? (כמבואר בפרשת וישב שצרי ולט היו בשמים מגלעד שהורידו הישמעאלים למצרים)

יז. צ"ע מדוע שלח לו צרי ודבש רק מעט, ולא הרבה כמו שאר פירות? האם כיון שהיה שר ולא מלך?

יח. שלח לו ניגון השייך לשר כמותו – צ"ע מה הוא הניגון השלם, ומדוע רק ניגון השייך לו, יכול לפעול עליו, ולא ניגון השלם של א"י.

יט. צ"ע האם באמת יוסף היה רק שר לעניין זה או שיעקב אבינו טעה לחשוב שהוא רק שר, שהרי כיון שהיה המשביר לכל הארץ וכל העולם אולי היה בחי' מלך לעניין השפע או שכיון שאחרי הכל כיון שפרעה היה מעליו נחשב פרעה למלך שאליו בא הפרנה תחילה.

כ. צ"ע לפי המבואר בפנים שהניגון הוא לפי העשב הגדל באותו מקום שהרועה רועה את בהמתו, לכאורה היה צריך לשלוח ניגון של ארץ מצרים, כי שם רצה לפעול שפע לפירות לבטל הרעב. נראה שיעקב כוונת יעקב אבינו היה להעלות אותו מגוי אכזר לגוי רחמן עכ"פ לשעה. אבל ביטול הרעב אולי כיון שהצדיק הוא הצינור (ראה לקמן) שדרכו יורדת הפרנסה אל המלכות והמלך על כן לא יכול היה לפעול אלא כשירד בעצמו למצרים.

כא. צ"ע ממה דאיתא בהשל"ה הקדוש על מאמר חז"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו' ששביל הכוונה לצינור שדרכו נשפע השפע לעולם, ולפ"ז לכאורה השפע יורד לעולם דרך הצדיק ולא המלך. ובאמת כך מסתבר שהצדיק יסוד עולם שתכונתו כח ההתקשרות בין עולם לעולם ובהכרח שיש איזה צינור שהוא מרכבה ליסוד שדרכו מתחברים העולמות. נראה שאמנם כך אבל הוא מתקבל תחילה אצל המלך. בבחי' שהמלכות מקבלת מהיסוד שהוא הצדיק.

הקדמה

רבנו בתורה זו מבאר את סוד המנחה ששלח יעקב אבינו לשליט מצרים המשביר לכל עם הארץ, עם בניו שחזרו משם וספרו שהשליט התנכל להם לומר מרגלים אתם, ואסר את שמעון עד שיביאו לפניו את אחיהם הקטן בנימין, ותחילה סירב יעקב עד שכלה הלחם מהבית, ויהודה הבטיח להיות ערב לנער, אזי הסכים, ובשלחו אותם כתיב (בראשית מג יא) "ויאמר אליהם ישראל אביהם אם כן אפוא זאת עשו, קחו מזמורת הארץ בכליכם, והורידו לאיש מנחה, מעט צרי ומעט דבש, נכאת ולט בטנים ושקדים".

ומבאר רבינו ש"זמרת הארץ" הוא סוד ניגון הארץ, וניגון הוא סוד ברור רוח הטובה מתערובת רוח של טוב ורע, כמבואר בתורה נד אות ו'. ויש כח בניגון לפעול אצל השומע את רצונו. ויעקב אבינו שלח ניגון של ארץ ישראל שיש בו סגולות גדולות, ושם מינים ששלח מנחה, מעט צרי, מעט דבש, וכו', היו רמזים למשקל הניגון של ארץ ישראל ששלח לו. ובזה רצה לפעול מה שרצה לפעול אצל השליט, כי לא ידע שהוא יוסף, רק ידע הנהגותיו שספרו לו בניו שהוא שר חשוב משנה למלך וירא אלקים.

עוד מבאר רבינו סוד פרק שירה ומביא לדוגמא את שירת העשבים, שהרועים הצדיקים היו מנגנים ועי"ז מעוררים שפע גדול לעשבים שבהם היו רועים את צאנם. ופרט שהיו נוהגים לרעות במדברות ששם העשב מועט ובלא שיעורו שפע בכח נגינתם לא היה עשב לבהמתם. ובזה מבאר רבינו את הפסוק שבני למך התאומים שילדה אשתו עדה, חידשו שניהם בזמן אחד שתי חכמות, חכמת גידול מקנה וצאן במדברות חידש יבל, וחכמת הניגון בכלי שיר חידש יובל, כי הן תלויות זו בזו כנ"ל להמשיך עשב לבהמה. ועוד תועלת חשובה לרועה בעצמו, שכיון שהוא עוסק עם בהמות כל היום, עלול מאד להיות רועה את עצמו יחד עם בהמותיו, דהיינו ליפול למדרגת בהמה שענינה ומחשבתה בארץ, והניגון מועיל לברר רוח האדם העולה היא למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה (קהלת ג כא).

מלשון רבינו שנקט שירת העשבים וניגון הרועה, ולפי דבריו (בתורה נד ועוד) שניגון הוא סוד הברור כנ"ל, ולפי דבריו כאן ששירת העשבים היא בחי' פרק שירה הידוע, ולפי המבואר בספרים שפרק שירה הוא שירת הברואים/י² או המלאך/י³ הממונה עליהם, שיר שבח שעולה ומעורר את השפע הקצוב ההכרחי/י⁴ לכל נברא.

² **בביאור** פי אליהו על פרק שירה לרבי אליהו דייץ לפני כשלש מאות שנה, אחרי שהביא את הדעות שהיא שירת המלאכים האריך להוכיח שהיא שירת הברואים בעצמם.

³ **שירת העשב** היא שירת המלאך הממונה עליו כדאיתא במדרש רבה בראשית י' ו' אין לך על עשב שאין לו ככב ומזל שאומר לו גדל, והכוונה למלאך הממונה עליו (ויש גרסאות שחוב מפורש מלאך וכן הביא רבינו בתורה ט' ותורה נז.) כך מבואר בשער מאמרי רשב"י

וכן מבואר בשער המצוות ואתחנן אות נח. וזה לשונו – [נח] ענין פרק שירה אמרו שם בפרק הנזכר כי האומר פרק זה בכל יום זוכה לכמה מעלות והענין הוא כי אותו הפרק מיוסד על השירים שמשוררין בכל יום כל הנבראים שבעולם לבורא יתברך וכל שהוא חכם ובקי לכיון היכן הם רמזים כל הנבראים שבעולם בקומת האדם כנודע בזה ריש פרשת תולדות כי כל העולמות כלם הם ציור קומת אדם בדרך כלל וכן בדרך פרט כנזכר שם כי כל הנבראים תלויים באדם שהוא מלך על כלם. ונמצא כי מי שידע חכמה זו לכיון מקום אחיות הנבראים כל אחד ואחד באבר פרטי שבשיעור קומת האדם ויאמר ויזכיר בפיו כל הפרק ההוא שבו נזכרין כל אותן השירות שמשוררין כל הנבראים כל א' וא' כפי השפע הנשפע לו והנה הוא גורם ירידת שפע אל כל הנבראים כלם:

⁴ **עיין ספר דרישות בענייני המלאכים** (להרמ"ק) – הדרישה הששית – חקירה חמישית:דלענין שירה ושבח אפילו היחיד, ומה גם עסק התורה שאפילו אחד שכינה עמו כדפי' במתניתין, וזה בכל עת ורגע שירצה, ולא כן המלאכים שיש להם שעה קבועה ואם ישנו את תפקידם יספו כרגע,

אבל יהודי (וגם גוי עד דור הפלגה) כיון שהוא בעל בחירה אזי הכבוד שמים שעולה מהניגון שמברר משירת העשבים ומעלה הוא הרבה יותר גדול, כמבואר במקום אחר שיעקר הכבוד הוא מבעל בחירה הרחוק דייקא, ועוד (לפי המבואר בשער המצוות ואתחנן אות נח ובחסד לאברהם ד' ג') כיון שנברא בצלם אלקים, דומה לקומה העליונה, כלול מכל העולמות, וכולם תלויים בו לתקנם, וכשמנגן את שירת הבריאה גורם שפע לכל הבריאה הרוחנית והגשמית שרפים ואפנים ועשב הארץ, בכח עצום לעורר שפע רב מלמעלה^{טו} לאותם נבראים שהעלה שירתם.

כידוע פרק שירה הם פסוקים שכל נברא אומר, והאומר פרק שירה רק חוזר עליהם בכוונה לקשור את אותה בריאה לשורשה, כדי לעורר יחוד פנימי שעי"ז ימשך לה שפע רב. אבל רבנו שמדבר על רועה שמנגן את שירת העשבים, וניגון הוא ברור כנ"ל, משמע שזו עבודה נפלאה לשמוע את שירת העשב מהמלאך עצמו ולברר אותו מקול הברא של הבלי עוה"ז, ולנגן אותו להקב"ה, כדי לעורר שפע לעשב הנצרך לו במקום שרועה את בהמתו.

חכמת יובל ויבל

גידול מקנה לפרנסה נהג כבר הבל בן אדם הראשון, כידוע, אלא שכשהרג קין את הבל נתקללה האדמה שלא תגדל מאכל אדם ובהמה ועל כן הוצרכו למצא פרנסה אחרת מעבודת האדמה שנהג קין/י^{טז}, ורק אחרי שש דורות בזמן למך סמוך להריגת קין על ידו התגלה חכמת יבל בגידול מקנה, וביאר הרד"ק שהיא החכמה לגדל מקנה גם במדבריות, דהיינו שהיו יושבי אהלים במדבר ורועים בהמתם בערך כל חודש/י^{יז} במקום אחר. ולשם כך הוצרך לחכמת יובל שהיא להעלות בניגון את שירת העשבים כמבואר כאן, ועל כן התגלו שתי חכמות אלו ביחד ע"י שני התאומים יבל ויובל, ומסתמא יובל לימד את יבל חכמת הנגינה כדי לתת כח גידול לעשבים במדבר שרעה בו את מקנהו, ומסתמא גם יובל היה רועה מקנה לפרנסתו, שהרי לא היתה עבודת אדמה אז, או אולי היה מנגן בחתונות ושמחות, ובבתי ע"ז לפרנסתו. כמבואר במפרשים שגם יבל וגם יובל היו רשעים, יבל ע"ז בסתר באהל ויובל בגלוי/י^{יח} בניגון לע"ז. כי כידוע כל אותם דורות ובפרט דור שביעי שהיו בו שהיה סמוך לדור המבול שהיה דור עשירי היה יצרם גדול מאד והיו רשעים גדולים בפרט בע"ז ועריות, ובחכמת יובל היו מנגנים בבתי ע"ז ומפתים נשים בשירי עגבים. נמצא שאע"פ שהיתה בידם חכמה נפלאה לעלות על ידה מבהמה לאדם הם לא השתמשו בה לצורך זה כלל אלא אדרבה הוסיפו להיות גרועים מבהמה. ומה שידעו בניגון לתת כח לגידול עשבים שזה מבואר כאן שרק ע"י שידוע שירת העשבים ידוע שדורות ההם היו חכמים גדולים מאד בכוחות עליונים ועל כן עבדו ע"ז שעל ידה זכו לכל מיני טובות בלי להתחייב בקיום מצוות הבורא. כידוע שזו היתה גם חכמת הכישוף להכחיש פמליא של מעלה לתועלת עצמם כבמה שכל עניינה רק קיום עצמה.

מנחת יעקב אבינו לשליט מצרים

ולפי שכל זה מבאר רבנו כדי לבאר כוונת יעקב אבינו במנחתו ליוסף, משמע שהניגון של ארץ ישראל ששלח לו, היה שירת אותם שש מיני גידולי שבח הארץ, שיעקב ברר את שירתם בניגון שאת משקלו שלח לו בשש מיני המנחה. ומהכתוב הנ"ל "קחו מזמרת הארץ בכליכם" נראה הכוונה שיעקב אבינו לימד את בניו את הניגון, כדי שינגוהו בכלי הנגינה שלהם לפני שליט מצרים.

עוד כדי לבאר מדוע שלח לו מנחה זו ולא אחרת, מבאר רבנו יסוד שכבר נתבאר בכמה תורות לעיל תורה ה' תנינא וטז תנינא, שהפרנסה כשבאה לעולם תחילה מקבל אותה המלך, וממנו לשרים ולכל הממונים על כל הברואים. ועל

והטעם שהם אינם מושכים שפע בבחירה אלא בסוד פרק שירה, שעניינו שמעוררים על ידי שירתם הזווג והשעשוע להתפשט מדת הטוב אליהם ברצון קונם מיום המצאם בשיעור ידוע, ולכך משוררים ומעוררים הזווג ההוא לבד ולא מוסיפין עליו ולא גורעין ממנו, והעת הקבוע לזווג ההוא ושיעור הנאתם מזיו השכינה נמשך אליהם בשירם וזמרם, אמנם ישראל הכל תלוי בבחירה, אם מוסיף ביחוד וקדושה וברכה בכל עת ובכל רגע, מייחד ומזווג ומברך וקושר הספירות העליונות, ואין שעה קבועה ולא שיעור קבוע אלא אם מוסיף מוסיפין לו, וכפי דביקותו בקונו כך קונו מתדבק בו ויוסיף יחוד למעלה, והיינו אומרם צור ילדך תשי ח"ו או רוכב שמים בעורך, וזו ממעלת האדם להפליא על מלאך, שהמלאך נופל תחת זמן השירה ומוכרח, והאדם שזמן השירה בידו ובעל בחירה לייחד בכל עת שירצה ומוסיף וגורע.

^{טז} עיין חסד לאברהם א' ז' שמלמעלה הכוונה ממש מא"ס. וצ"ע לכאורה זה סותר את המבואר בכוונות ק"ש ובע"ח שיחוד התדיר של חו"ב מעורר שפע חכמה מבינה ולא מלמעלה מזה ורק היחוד הפנימי שעי"א תערוות דלתת מעורר שפע מהא"ס.

וזה לשון החסד לאברהם א' ז' – ... כאשר (יוקבע בשכלך) ויקבץ שכלך כל ההקדמות הנזכרים תמצא שפע (קבוע) וקצוב להשכינה (ו)לכל הנמצאים בין יהיו טובים או רעים בערך מעשה (ה)עולם וכל היושבים בו, נבראים קטנים וגדולים בהמות וחיות היער והיסודות ומורכביהם כמו הדומם והצומח והחי שאינם מדברים ואינם בכלל עונות כלל, ועל זה רמזו רז"ל באמרם אדם ובהמה תושיע ה' אדם בזכות בהמה וכו', והיינו שכולם יש להם שרים מופקדים עליהם למעלה ואותן השרים הם ישבחו וישוררו לבוראם, ושירים וזמרים עולה ומושר את האור א"ס עליהן ומחיה אותם, וזה שאמר הכתוב הללו את ה' מן השמים וכל המזמור כולו, והו נקרא פרק שירה, ושיר הזה מתקבץ כולו יחד ועולה, וזהו נרמז סוד פרק שירה באומרם שמים מה הם אומרים כו', ארץ מה היא אומרת כו', ההרים מה הם אומרים כו', כלב מה הוא אומר חתול מה הוא אומר, (וכן כל הברואים שבעולם) וכו' (ויצא), והשיר הזה (עולה הכל ביחד בכלל) (ועולה ונכלל ביחד) מקבץ אותם שר העולם הנקרא מטטרון, מפני שהוא מופקד על שירת המשוררים לקבץ הכל ולהכניסו פנימה, ולשאוב אור קיום כל הנמצאים התחתונים ולתת להם קצבת מזונם ושפעם, ובהתעלות שירת המלאכים אל הכסא ושבח הכסא אל הספירות ושבח הספירות אל האין סוף ב"ה יתעלה יתקבץ הכל ונעשה שבח אחד ושיר כלול, ואז יושפע למטה אור המחיה את כולם:

^{טז} חזקוני שם ד' כב.

^{יז} ראה פרש"י שם והמהר"ל גור ארי' כתב שרש"י דייק לשון "יושב אהל" דאין ישיבה פחות משלשים יום

^{יח} ולקוט שמעוני בראשית רמז מז

כן כיון שהשליט לא היה מלך, אלא שר, שלח לו יעקב אבינו ניגון השייך לשר, ולא את הניגון השלם של ארץ ישראל.

וצ"ע מה הוא הניגון השלם, ומדוע רק ניגון השייך לו יכול לפעול עליו, ולא ניגון השלם של א"י. ואולי אפ"ל כיוון שתמוה, מדוע שלח לו מהצרי והדבש רק מעט. ומדוע לא שלח לו משבעת המינים שארץ ישראל השתבחה בהן אלא רק מעט ממין אחד דבש תמרים. ואולי זה בעצמו כיוון שסבר שהוא שר ולא מלך. דהיינו ששלח לו ניגון שמורכב מעט משירת הצרי, ומעט משירת הדבש, ומכל שירת הלוח, ושירת הבטנים ושירת השקדים, (אבל נכאות נראה שהכוונה לכינוס בסמים/י) ע"כ הוא כתוב אחרי הצרי והדבש שהם היו רק מעט ולפני הלשט שקדים ובטנים שהיו כינוס שלם) וביחד הוא ניגון של א"י המתאים לשר משנה למלך כמותו.

וצ"ע לפי המבואר בפנים שהניגון הוא לפי העשב הגדל באותו מקום שהרועה רועה את בהמתו, לכאורה היה צריך לשלוח לשליט מצרים ניגון של העשב ארץ מצרים, כי שם רצה לפעול שפע לפירות לבטל הרעב. ואולי שאני ניגון א"י שכוחו גדול כנגד כולם.

ואולי אפ"ל שעל כן כתיב שם "ויאמר להם ישראל אביהם" דייקא, שכידוע כשיעקב אבינו היה במוחזין דגדלות נקרא ישראל, וע"כ רצה ש"ה הניגון של א"י יפעל עליו ע"י בניו שהיו שליחים שלו וכח המשלח בשליח, להעלותו מבהמה לאדם רחמן עכ"פ לשעה.

וצ"ע מה הכוונה ניגון של א"י. דמשמע להבדיל מניגון של חו"ל. ושניהם ברור טוב מרע כמבואר במקום אחר. ועיי'ן בחסד לאברהם א' יט מבאר שהמיוחד בא"י שכל שטחה ת' פרסא על ת' פרסא/כ' הוא פתוח עד היכל לבנת הספיר בלא מחיצות ובלא שרים ואין בה שליטה לא לככבים ולא לגלגלים אלא הקב"ה בעצמו לבדו משגיח עליה, ועל כן השפע הקבוע נשפע בה בלא התלבשות עד כמה שאין מניעה מצד העוונות, כי כשהעוונות גורמים אזי מתמעט הברכה בפירות כמבואר בגמ' תענית כג. שבזמן שישראל עשו רצונו של מקום אזי היו עדשים כדינרי זהב וחטים ככליות השור וענבים כמו עגלים/כ"א. ועל כן צררום להראות לדורות הבאים מה העוון גורם ע"ש. ומבואר שם/כ"ב שזה לא היה באיתערותא דלתתא אלא רק השפע הקבוע מצד שירת הבריאה בלבד, שא"י מטבעה מוכנה לשפע עצום ונפלא ורק העוונות גרמו למעט, אבל מצד הטבע צריכים הפירות להיות בגודל נפלא כנ"ל. אבל זה רק בא"י ולא בחו"ל כמבואר שם/כ"ג.

^ט ראה פרשת וישב בראשית לו כב (כה) וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצינא: ופרש"י נכאת – כל כנוסי בשמים הרבה קרוי נכאת וכן (מ"ב כ) ויראם את כל בית נכתה מרקחת בשמיו ואונקלוס תרגם לשון שעוה: משמע שצרי ולוט לא היה במצרים אלא יבוא מגלעד (ראה שם ביאור שי' למורא בשם באר מים חיים) ע"כ מסתמא ברעב לא היה כלל וליעקב כן היה ע"כ שלח לו. וראה שם שי' למורא טעם שנכאות כאן פרש"י שעוה, ולא כמו בפרשת וישב שפירש היא כינוס בסמים. אבל נראה לי כוונת רבנו כאן שנכאות הכוונה לכינוס כי לאפוקי מצרי ודבש ששלח לו רק מעט, לט בטנים ושקדים שלח לו כינוס שלם.

^כ צ"ע שלא נקט גבולות ארץ ישראל שגבלה התורה בפרשת מסעי, שהם הרבה פחות מזה. ואילו ד' מאות פרסאות שהם 1600 ק"מ כנראה שזה הגבולות של לעתיד לבוא שהם מנהר פרת עד מצרים. אמנם הרחוב צ"ע כי הוא הרבה פחות.

^{כא} צ"ע שזה לא אותו היחס כלל כי היחס בין עדשה לדינר זהב קטן בהרבה מהיחס בין חטה לכלית שור, וגם זה קטן מהיחס בין ענב לעגל. ואולי כי הברכה לפי הצורך ואולי ענבים שהם גם אכילה ועיקר השתייה של אז לכן נצרך יותר מחטה.

^{כב} חסד לאברהם א' יט – ...כי הטבע נוצר מהחכמה עליונה כמש"ה כולם בחכמה עשית, ויש בכלי זה לסבול הרבה ברכות אמנם נתמעט מציאות' מחמת עון התחתונים שגורמים הצמצום בברכות, ומיעוט טבע של הנמצאים בהמציאות וכן פי' בגמרא צררום כדי להראות לדורות הבאים (להודיעם) כמה החטא גורם, ר"ל כי טבע המציאות של הכלי המחזיק להיות עדשים כדינרי זהב וחטים ככליות השור ויותר מזה, אמנם החטא גרם שצמצם הכלי את עצמו ואינו נותן כדי ברכתו כי הכלי נתרקן, והוא ע"ד משארו"ל לעתיד לבא שתוציא גלוסקאות יפות וכו', ר"ל כי יש כח בחיטים לגדל פירותיו ולתקן בחלב כליות חטה בלי מוץ ותבן וסובין ומורסין כי אלו הם מחטא אדם הראשון, ויהיה שיעורו כמו פירות המתגדל באילן כמו פת אפוי בגידולו ובתיקון יפה המתוקן אז ביותר ממה שהוא עכשיו ומנופה בכמה מיני נפה מן הטעם שפירשנו, וזה הוראה כי כלי התחתון הזה אין זה טבעו אלא (כי גוף) (שהוא כפוף) קומתו ושיעורו הרבה יותר מזה שלפנינו, והנה החטא של אדה"ר מעטה טעם הפירות, ועוד החטא של בני אדם מן הדורות שאחרי גרמו עוד יותר מיעוט אחר מיעוט עד הפחיתות הזה שאנו בו כעת, וכאשר ישוב העולם לימי עלומיו ולברכתו בהכרח הוא שישוב לטעמו וליפיו ולהודו, ואז ההנהגה עליונה הנזכר/יכריח לכל אחד ואחד/יוכיחו כי אם יש איוז ברכה בנאצלים ובנבראים ובנוצרים ובנעשים, הארץ יריקו, והארץ תתן יבולה משוער אל הברכה הנשפעת, וכפי שיעור הברכה כך נמצאו המעדרים והפירות וצמחי האדמה וכל המציאות כולם,

^{כב} חסד לאברהם א' יט – ואמנם אחר שכל יסבול ברכה התכליתית אלא א"י מפני שבח הברכה אשר בה, ואמנם שאר העולם אינו שותה אלא מתמצית דא"י ויהיה ג"כ בשבח ומעלה אבל לא כמו א"י, וע"כ אמרו רז"ל המעלה היא דוקא לא"י כמ"ש רז"ל עתידה א"י להוציא כלי מילת וכו', ולא ניתנה מעלה זו לח"ל מפני שח"ל אינה כלי מחזיק ברכה היא, אמנם כן בברכת של א"י יתברכו גם שאר הארצות, והנה מעלות א"י הוא שהוא ת' פרסה על ת' פרסה כולם מכוונים נגד פתח היכל לבנת הספיר כאשר יתבאר בעין הארץ בס"ד, ושאר הארצות יש להם שרים סביב לא"י והם שואבים שפע הקדושה ומשפיעים לחוץ, כמ"ש, אשר כל שר ושר שואב חלק השפעתו ממקום שפעתו להחיות עם רב שתחת ממשלתו, איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ומשמרים את תפקידם צורת הנברא וטבעו ושיעורו ופעולתו, ולא ישתנה שום נברא ממצאיותו ע"י משטרו (נ"א שירו), וזהו כלל של סוד פרק שירה הנזכר, וזהו ההשגחה הראשונה אשר הקדוש ברוך הוא משגיח על הנמצאים כמשו"ל שהקדוש ברוך הוא יושב וזן מקרני ראמים עד ביצי כינים, והכל הוא בהשגחה גמורה בהשפעה הנשפעת ע"י השוטרם המופקדים עליהם שהם צורות אל השפע לקבל מציא' ההשגחה מכל מין ומין שיהיה (מפני) (ממיני) ההשגחה הנ"ל:

לפי דברי רבנו כאן משמע שגם בחו"ל הרועה מנגן להמשיך ברכה לעשב שהוא מאכל בהמתו באותו מקום, אלא כיון שהמקום גורם מצד הטבע שהפירות בחו"ל בלא ברכה כל כך, לכן גם הניגון אינו שבח כל כך, כמו הניגון של ארץ ישראל. ולכאורה צ"ע לפי מה שביארנו שהניגון להבדיל מהשירה, הוא כבר בחי' איתערותא דלתתא שמעורר שפע גדול יותר, א"כ אדרבה כיון שבחו"ל האור מועט והתערובת רבה, נמצא שמי שמצליח שם לברר טוב, זה בחי' שבח מהרחוקים יותר, שהוא כבוד שמים יותר, וא"כ היה ראוי לכאורה שגם השפע היורד, יהיה רב כפי יחס הכבוד שעלה משם. אבל נראה כיון שגם השפע היורד יותר ע"י הניגון, יורד בארץ ישראל, ומשם מתפשט לחו"ל/כ"ט, כמבואר במקום אחר, ששלמה המלך היה יודע השבילין של התפשטות כל צמח מהארץ לכל מקום בחו"ל, והיה מגדל באותו שביל שבארץ מכל המינים. לכן אין מציאות שבחו"ל יהיה שפע רוחניות יותר מבארץ אלא בדרך של גולה כמבואר בזוהר/כ"ט וראה שערי אורה/כ"ט שבחורבן התגברו ד' קליפות ומפרידות בין ה' לישראל וגזלות את השפע ליתן לחיצונים ואומות העולם.

בזה מבאר רבינו כוונת יעקב אבינו ששלח מנחה למשנה מלך מצרים מעט צרי ומעט דבש נכאות וכו' ששלח לו ניגון של א"י ע"י שרמז לו משקלות הניגון בפירות ששלח לו, נראה הכוונה ששלח לו ניגון שמורכב מעט משירת הצרי ומעט שירת הדבש ומכל שירת הלוח ושירת הבטנים ושירת השקדים, וביחד הוא ניגון של א"י המתאים לשר משנה למלך כמותו (כי עדיין לא ידע שהוא יוסף) ובזה רצה לפעול אצלו מה שצריך. רבנו לא מבאר מה רצה לפעול אצלו, אמנם אפשר לשער ממה שכתוב בתורה ששלח אותם להביא מזון ואת שמעון ושבנימין יחזור ולא יישאר אצלו ושלא יתנבל להם כמו שעשה בעבר, שזה מה שרצה לפעול. אבל כיצד הניגון יפעל כל זה צ"ע.

אמנם מהלשון ששלח לו ניגון ולא שירה מבואר ששלח לו ניגון מבורר שבכוחו להעלות רוח האדם מרוח הבהמה. אולי כיוון בזה להעלות אותו קצת עד כמה שאפשר להעלות גוי מהבהמות.

או אולי לפי המבואר כאן שהתורה עוסקת בהמשכת ברכה לעשב הבהמות, כיון שידע שהוא המשביר לכל העולם מזון בשנות הרעב, אולי שלח לו ניגון שעל ידו יתברך המזון שאצלו לכל העולם. אולי שע"ז לא ירקיב מה שבאוצרות. אבל לבטל הרעב אולי לא כוון כי לזה נראה שהיה צריך בעצמו לרדת למצרים כמו שהיה בסוף. וצ"ע אולי גם לפי המבואר בחי' מורה"ן תקפ"ה שרבנו אמר שאם היו מראים ניגון של א"י לבעל תאוות ממון שממונו חביב עליו מגופו היה הניגון של א"י מבטל ממנו התאוה. אולי רצה לבטל ממנו תאוות ממון כמו שעשה יעקב כשהגיע לשכם כמבואר בתורה כז.

סוד הניגון שהוא ברור רוח האדם העולה למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה (קהלת ג' כא)

יסוד העניין שניגון הוא ברור טוב מתערובת טוב ורע מבואר בתורה נד ובתורה רפב ועל יסוד זה בנויה תורה ג', ועיין לק"ה אישות ד' יז עפ"י חכמת המוזיקא ועפ"י תורה כב שיש קול ישר וקול הברא וקול מעורב שהוא הניגון ובו צריך להתקשר לקול הישר שהוא בחי' קול הקב"ה וקול הנשמה, ובכלליות נראה פשוט שאין הבדל בין ניגון בכלי או ניגון בפה כי העיקר הברור הוא בלב, כי רוח הבהמה יורדת למטה הכוונה כפשוטו שטבע הבהמה שפניה למטה לתור אחר מזון לקיים עצמה וזרעה ולא יותר, ויש הרבה בני אדם ובפרט גויים שרוחם יורדת למטה כבהמה, אבל משוכללת יותר שעיקר מחשבתם לא רק אכילה אלא גם כיצד למלא שאר תאוותיהם למטה בארץ.

^{כ"ט} **חסד לאברהם** – מעין א – נהר יט – אמנם א"י לא תחסר כל בה מפני שאינה תלויה בכוכבים כ"א במלאכים, וצבא השמים בשלימות ולכן הם בארץ שיעור תמונה שלימה ולכן ימצא הכל בה, כשם שנקודת המרכז כולל (וכל) העגולה בכלל, כך הא"י הוא נקודת המרכז של העולם כולו, והמלאכים מופקדים על כל (נשמות) גשמיות לצמצום והמתכות ושאר פרטי הדברים וכיוצא בזה. דרך כלל א"י שואב מן הקדושה וח"ל שואבת מן החיצונים ע"י התפשטות השבעים שרים כמ"ש בס"ד, ומש"ל:

^{כ"ט} **בזוהר תרומה קנב:** (עיין שיחה ד' שהארכנו בזה עפ"י הפל"ח תורה יב).

^{כ"ט} **ראה שערי אורה** (לרבי יוסף קאטליא) שער ה' ספירת יסוד – דע כי שבעים השרים, נתנו להם ארבעה ראשים להצר לישראל, ובשעה שהם חוטאים, אותן ארבעה ראשים נכנסים באמצע ומבדילים בין יהו"ה ובין ישראל, ובשעה שהם עומדים באמצע, הרי ישראל לביזה ולקלס לחרפה ולשממה ביד כל שאר האומות. והנה כל הצינורות שהיו באים לישראל מכל הטובות הנשפעות משם יהו"ה, הרי כולם נשחתות ושופכות אל ארצות שרי האומות. ועל זה צעק שלמה המלך ע"ה ואמר, תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך (משלי ל' כ"א), אלו הם השרים העליונים שלוקחים השפע מן הצינורות שבאים לישראל שנשתברו ושופכים להם, והרי הם מלכים במקום ישראל. "ונבל כי ישבע לחם" (שם), אלו הן העובדי גילולים של שבעים שרים, שהם שבעים ודשנים מרוב הטובה הבאה להם מן השרים שלהם מן השפע הגדול שהיה בא לישראל ונשתברו הצינורות, יקבלו השרים אותו השפע, וכשהשרים של האומות מלאים מטובתן של ישראל, אז האומות שלהן עשירים ונשפעים מלאים כל טוב. ולפיכך תמצא ששרי האומות מצפים אימתי יחטאו ישראל, ויכנסו שרי האומות בין יהו"ה ובין ישראל, ויקבלו הם השפע שהיה בא לישראל מאת יהו"ה. ועל זה אמר הנביא, הן לא קצרה יד יהו"ה מהושיע ולא כבדה אָזְנוֹ משמוע כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו כ"ט ב').

....לפיכך אמר דוד, "כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם", כלומר, באים להצר אותי ולהרע אתי, אבל איני מתיירא מהם ולא מן השרים העליונים שלהם. ומה טעם, לפי שחלק יהו"ה עמו, וחלק ישראל הוא יהו"ה שהוא אדון כולם ומפרנס כולם, ולפיכך אמר "בשם יהו"ה כי אמילם", ומהו לשון אמילם, דע שאותן הארבעה ראשים שניתנו אל שבעים השרים להצר ולהרע לישראל ולהיכנס בין ישראל ובין יהו"ה כשישראל חוטאים, אותם הארבעה ראשים נקראים ארבע קליפות, ונקראות ערלה בכל מקום, אלו הארבע קליפות, השלש מהן קשות עד מאוד, והקליפה הרביעית הסמוכה לשם יהו"ה, דקה: ולפיכך אמר יחזקאל במעשה מרכבה כשהיו ישראל בגולה, דעו ישראל כי הארבע הקליפות הקשות אני רואה אותן שמבדילות ביניכם ובין יהו"ה, לפיכך אתם בגלות בבל. כיצד, בתחילה אמר, נפתחו השמים ואראה מראות אלהי"ם (יחזקאל א' א'),.....

אבל רוח האדם עולה למעלה הכוונה בדיוק להפך שכל עסק הקיום הגשמי לא תופס במוחו אלא חלק קטן ההכרחי ביותר, וכל עיקר כוונתו כיצד להתנתק מהבלי עוה"ז ותאוותיו ולזכך עצמו ולהתחבר אל הקב"ה במחשבה דבור ומעשה.

וממילא גם בכל ניגון שמנגן או שומע, לא מבעי שהניגון גורם לו להמשיך לאיזה תאוה (כידוע שיצירות המוזיקא הגדולות ומפורסמות שנקרא מוזיקא קלאסית היו רובן בהשראה של ע"ז או ניאוף), אלא אפילו מי שאוהב מוזיקה ושומע זמרים חרדים אבל נמשך לשמוע את השיר והזמר ודבקה נפשו וכל עצמו נכנס בהניגון, צריך לדעת שזה גשמיות גמור, אלא שהוא קצת למעלה מבהמה, דלא מצינו בהמה רוקדת ושמחה לקול ניגון, אע"פ שזה רוח אדם אבל לא רוח אדם העולה למעלה.

כי רוח האדם העולה למעלה זה רק כשמכח הניגון נכסף כולו ומשתוקק להקב"ה לעלות ולצאת מכל הבלי עוה"ז. זה עיקר הניגון הקדוש. ונראה שזה החילוק בין הניגון שחידש יובל לניגון שחידש לוי, שגם הניגון של יובל יכול היה בבחי' רוח האדם העולה למעלה, אבל עד כמה למעלה, יש חילוק גדול, כי הניגון של יובל העלה רק מחיה למדבר, אבל הניגון של לוי העלה עד דביקות בהקב"ה. שזה החילוק בין גוי ליהודי. וצ"ע בזה אולי החילוק הוא שהניגון של יובל היה כח העלאה מבהמה לאדם ואולי גם עד לדביקות בו ית' ממש, והניגון של לוי היה כח משיכה כמבואר בתורה רלו ותורה רכו. וראה רמב"ם שהלויים היו לומדים חכמה זו חמש שנים וראה מאור ושמש בשם ברית מנוחה שהלויים היו מכוונים בשירה להחזיר את בעל הקרבן בתשובה והיה הניגון מושך אותו לקדושה בכח נפלא עד ששב בכל לבו ובבכיה גדולה. (ראה בביאור על תורה רלו)

ואומר רבנו שעל כן האבות הקדושים שהיו רועי צאן/כ"י, נהגו לנגן כדי לברר את שירת העשבים מתוך המולת עוה"ז, להעלות אותה מיינ נוקבין לייחוד ייחוד פנימי, ולהמשיך שפע קדושה וברכה למאכל בהמה, ולהעלות את עצמם מבהמה לאדם כנ"ל, כי ע"י הניגון היו דביקים בו ית' ונכספים אליו בבחי' רוח האדם העולה למעלה. ובלק"ה מבאר דהיינו הך מה שהמשיכו מזון לבהמתם ומה שהעלו עצמם מבהמה לאדם, כמבואר בתורה רסו שע"י שפוגמים בסוכה שהיא בינה עילאה ששם שרש מאכל האדם אזי נופלים למאכל בהמה, ועי"ז נגרע בשרשו מאכל הבהמה והבהמות מתות. נמצא כשע"י הניגון ממשיך שפע לבהמה וגם מעלה עצמו מבהמה לאדם, ונעשה התיקון השלם. ומבאר שם שהוא תיקון חטא אדה"ר שע"י שנפל מאדם לבהמה פגם במאכל בהמה, והצדיקים הרועים הקדושים עסקו בזה לתקן חטאו.

עד כאן ההקדמה

תורה סג [כח]

דע כי יעקב אבינו כששלח את בניו עשרת השבטים עם בנימין ליוסף שלח עמהם ניגון של ארץ ישראל/כ"ט ניגון שמעורר לדביקות בו ית' ומבטל כל תאוות להבלי עוה"ז אפילו תאות ממון, והוא מכח השכינה השורה בפירות הארץ ע"י שתמיד עיני ה' אלקינו בה ואוירא מחכים בנעם השפלות ואריכות אפים, ושובע והסתפקות. וזה סוד שאמר להם יעקב אביהם קחו מזמרת הארץ בכליכם וכו' (בראשית מג) ל', "מזמרת" הוא בחי' זמר וניגון ששלח על ידם ליוסף, וכמו שפירש"י מזמרת לשון זמר וכו' ל"א [כ"ב] רוצה לומר שעל תיבת

^{כ"י} צאן דייקא ולא בקר, כי צאן הולך מעצמו אחרי הרועה ואזי הרועה יכול לעסוק בניגון והתבודדות אבל בקר צריך הרועה לשמור כל הזמן שלא יברח, ועסוק בבהמות כל הזמן ויותר מוסכן ליפול למדרגת בהמה וכן משמע בגמ' שרועי בקר הם הנחותים ביותר.

^{כ"ב} לא ידוע מתי והיכן נאמר התורה זו

^{כ"ט} ניגון של ארץ ישראל – צ"ע לפי המבואר לקמן שע"י הניגון מעורר שפע יותר לירד לפירות א"כ לכאורה היה צריך לשלוח לו ניגון של מצרים כדי שיעורר שפע יותר למצרים? אבל לפי שעדין לא ידע שיוסף ישראל אלא חשב אותו לגוי משנה למלך מצרים, וגוי לא יכול לעורר יחוד פנימי א"כ לשם מה שלח לו ניגון. וכנראה שיש סגולה גדולה בניגון של א"י גם כשישמע אותו גוי ימשך אחריו לרצות כבוד שמים וימצא המנגן לו חן בעיניו לעשות רצונו. וצ"ע.

ניגון של ארץ ישראל – צ"ע מה מיוחד בניגון א"י והאם לא כל הניגונים הם של א"י לפי המבואר לקמן שניגון הכוונה לפרק שירה. ואם הכוונה ל'ארץ מה היא אומרת', מדוע שלח לו פירות דמשמע שהכוונה לשירת הפירות של א"י דווקא. ועיין חסד לאברהם א' יט משמע שכל פרק שירה הוא על א"י שבה יש כל הפירות שבעולם וכל העולם ניזון ממנה. ונראה שעיקר שבח הארץ בפירותיה יותר משבח ארץ עצמה. לכן שלח לו ניגון של הפירות. וצ"ע כיון שמבאר שם שהכוונה למשקלות הניגון אולי הפירות ששלח היו רק רמז למשקל הניגון ולא שירת הפירות כלל. וא"כ צ"ע איזה ניגון שלח לו שלפ"ז משמע שאינו מפרק שירה.

^ל בראשית פרק מג (יא) ויאמר אלהים ישאל אביהם אם כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטינים ושקדים: (יב) וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתיכם תשיבו בידכם אולי משנה הוא: (יג) ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש: (יד) ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין ואני באשר שכלתי שכלתי:

תרגום אונקלוס (יא) ואמר להון ישראל אבוהון אם כן הכא דא עיבידו סיבו מדמשבח בארעא במניכון ואוחיתו לגברא תקרבא זעיר קטף וזעיר דבש שעף ולטום בטנין ושגדין:

"מזמרת" פרש"י שהתרגום הוא מדשבח בארעא, ומבאר שכוונת התרגום שיקחו מן הארץ דבר משובח שהכל מזמרים ומשבחים אותו כשרואים אותו. רוצה לומר שאין הכוונה מזמרת הארץ לדבר הנקצר מן הארץ, אלא זמרת מלשון זמר וניגון. ובסוף התורה יבאר שהכוונה למשקלות הניגון שרמו לו במנחה ששלח לו מעט צרי ומעט דבש נכאות ולוט וכו', שהם שש סוגי ניגון שנים מהם מעט והשאר יותר, כפי משקל הניגון שרצה להשמיע ליוסף. ושלח בכליהם של בניו, אולי הכוונה שינגנו לפניו בכלי נגינתם.

ועתה יבאר הטעם שיעקב אבינו שלח למשנה למלך מצרים ניגון של ארץ ישראל^{ל"ג}. ופותח רבנו בהקדמה –

כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד שמנגן לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד שהיא צריכה לאוכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה שם כן יש לו ניגון. רוצה לומר שכוונת הרועה להעלות בניגון את שירת העשב שבאותו מקום שרועה את בהמתו, כדי לעורר שפע וברכה לאותו עשב, כדי שיהיה שפע מזון לבהמתו, לכן בכל מקום שרועה את בהמתו מנגן את שירת העשב הנמצא שם.

כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר המלאך שלו האומר לו גדל [לד']/לה', שזה בחי' פרק שירה [ליו]/ליו בחי' דייקא, כי פרק שירה הוא מאד כללי והוא פסוק בלא ניגון/ל"ד וגם לא מפורט בו שירת כל סוג עשב לפי מקומו

רש"י – מזמרת הארץ – מתורגם מדמשבח בארעא שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם:

גור אריה (מהר"ל) – [וא] שהכל מזמרים עליו. לא שיהיה פירושו לשון 'תזמור' כלומר שיקחו ממנו שנקצר בארץ, זה לא יתכן, כי כל דבר נקצר ואין זה מנחה, כי לא תבא מנחה רק מדבר המשובח:

רבי יוסף בכור שור –מזמרת [הארץ] – לשון שבח וזמר, ממנו שבני אדם רגילים לשבח בהם את הארץ, שאומרים "כמה טובה ארץ ישראל שיש בה פירות טובות כאילו", ומזמרים ומשבחים את הארץ:

צדור המזר – ואמר א"כ איהא זאת עשו קחו מזמרת הארץ. כי אולי על שלא הולכתם לו מנחה, עשה עמכם מה שלא עשה עם אחרים. וכן אמר זאת עשו כמו שעשיתי לעשו, דכתיב (לעיל לב, כא) אכפרה פניו במנחה. ובכאן התקין עצמו לג' דברים, לדורון, למלחמה ולתפלה. לדורון, קחו מזמרת הארץ. למלחמה, י"א כי אחר שיהודה אמר אנכי אערבנו, המלחמה לו פנים ואחור. ול"ג שמלחמה היא רמוזה בזה הפסוק, באומרו מעט צרי מעט דבש, כי בכאן למדס סוד צ"ד לב"ש. היוצא מזה הפסוק מראשי אותיות של צרי דבש נכאת ולוט בטנים ושקדים. והוא מסוגל לכל צרה, דכתיב בשש צרות יצילך (איוב, ה, יט), לפי שיש בו ו' אותיות. ובו כלול סוד סמני הקטרת, דכתיב קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבונה וזה (שמות ל, לד). ובכאן זה השם נכנסו למלחמה והיו בטוחים שהשם ילחם מלחמותיהם. וזהו באים בכח מעשיהם, בכח שמות ובכח תפלתם ואמונתם:

לא צ"ע מדוע כתב רבנו וכו' שהרי לא ציטט את לשון רש"י.

^{ל"ב} פרש"י – מתורגם מדמשבח בארעא שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם:

^{ל"ג} כך נראה מלשון רבנו "כי דע", שהוא לשון תירוץ וביאור על הנ"ל.

^{ל"ד} המלאך המכה ואומר לו גדל אינו יכול להשפיע בו עד שאומר שירה תחילה (שער מאמרי רשב"י)

^{ל"ה} **מדרש רבה** בראשית – פרשה י פסקה ו א"ר סימון אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל הה"ד (שם לח) הידעת חקת שמים אם תשים משטרו בארץ וגו' לשון שוטר (שם י) התקשר מעדנות כימה או מושכות כסיל תפתח.

וכן הגרסא בתורה א' תנינא אות ט' כבב ומזל אבל בתורה ט' ותורה נז הגרסא אין לו מלאך שמכה בו וכו' ובחסד לאברהם ד' ל' מבאר שמלאך כבב ומזל הם עניין אחד זה תחת זה. אבל עיין שם א' יט שזה רק בחו"ל אבל בא"י יש רק מלאך ואין לכבבים שליטה כלל אלא השגחת ה' לבדו.

וטעם שמכה בו מבואר ברמ"ע מפאנו יונת אלם פרק לט שזה רק בהתחלה לבטל הוויות הקודמת דהיינו הזרע כדי לעורר בו כח הצמיחה.

^{ל"ו} עיין חסד לאברהם מעין א נהר ז ונהר יט ומעין ד נהר ג. שער מאמרי רשב"י פי' על פרק שירה. שער המצוות לארז"ל פרשת ואתחנן. ספר אדם ישר להאריז"ל סוף סדר בינה ותבונה. וזהו ח"א ז', וזהו חדש בראשית י'. ותנחומא כי תשא ה'.

^{ל"ז} **שער מאמרי רשב"י –** פרק שירה: אמר שמאל רציתי לסמוך אל הנז' מאמר אחר נמצא בביאור פרק שירה וז"ל גמור בכל לבך ובכל נפשך לדעת את דרכי כו' סימן שמ"ם אר"ץ מי"ם ל"ויתן ד"גים י"מים מ"עניות ש"רצים א"לים שמ"ם מה הם אומרים השמים מספרים כבוד אל כו' וכל העוסק בפ' שירה זו זוכה ללמוד וללמד כו'. וזוכה לימות המשיח ולחיי העה"ב כו'. **דע כי הנה כל הנבראים שבעה"ז יש על כל אחד מהם מלאך אחד ושומר ושר עליו בשמים וזהו סוד מ"ש רז"ל אין עשב למטה שאין מזל עליו למעל' מכה בו ואומר לו גדל ועל ידי השר ההוא הממונה עליו נמשך החיות והשפע אל הנברא ההוא. והנה השר ההוא אינו יכול להשפיע בו עד שהוא יאמר לפני השי"ת השירה הראויה אליו כפי מקורו ועל ידי כן ישפיעו בו ואח"כ הוא ישפיע חיות ומזון אל הנברא ההוא ונמצא כי כל אותן השירות הנז' בפרק שירה הנז' הם מה שמשוררים השרים והמזלות העליונים הממונים על כל התחתונים. והנה מה שאמרו שם בפ' שירה כי כל האומר פרק זה בכל יום זוכה לכל כך המעלות הגדולות הנכתבות שם. הטעם הוא לפי שנודע כי בצלם אלהים עשה את האדם ולכן כמו שכל העליון תלויים ונאחזים בשיעור קומתו ית' הנק' אדם העליון היושב על הכסא כן כל הנברא התחתון שבעה"ז הם תלויים ונאחזים בשיעור קומת אדם התחתון וכולם מתברכין על ידו ולכן כשהאדם אומר בכל יום אותם השירות ויודע לכוון כל אלו הנבראים התחתונים איך נרמזים בו ונתלים באיבריו ויאמר אותן השירות הראויות לכל אחד ואחד הנה הוא גורם שפע ומזון (דף ס"ב ע"א) לכל הנבראים התחתונים כי כולם תלויין בו ולכן זוכה לכל המעלות ההם. ונבאר ענין שירה אחת מאתן השירות כדי שממנה תבין איך צודקת השירה ההיא עם הנברא הפרט ההוא הנה שם אמרו וז"ל כלבים מה הם אומרים בואו נשתחוה ונברעה נברכה לפני ה' עושנו. והענין הוא במה שהודעתך כמו שיש הוי"ה דהיה"ד דב"ן בעולם העשיה שהיא כנגד הנקב' והוי"ה זו נקראת נפש הנקבה כך יש בקליפה הנקבה הטמאה אשר שם בחי' המיין נוקבין שלה והיא הנק' כל"ב שהוא בגמטריא ב"ן גם כן נמצא כי הכלבים הם יונקים מן המיין נוקבין שבקליפו' העשיה המכוננת כנגד מיין נוקבין דקדושה וזהו סוד פסוק והכלבים (ד"ש דס"א ע"א) עזי נפש כי הם מבחינת העשיה הנקראת נפש שהיא הוי"ה דב"ן אלא שהם מבחינת הנפש של הקליפה העזה של העשיה חו"ש עזי נפש. האמנם נודע כי אפילו הקליפות ניוונים משפע הבורא ית' בסוד ומלכותו בכל משלה ונמצא כי אפי' הכלבי' שהם טמאים עכ"ז תחילת יניקת שפע שלהם הוא מן הוי"ה דב"ן הנקרא נפש של עשיה דקדוש' ומשם נמשך אל נפש קליפה דעשיה הנקראת כלב עליון בסוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחירתי ומשם**

אלא רק הארץ בכלליות ועשבים בכלליות. ומשירת העשבים נעשה ניגון של הרועה דהיינו רועה ששומע שירת העשבים דהיינו שירת המלאך/ל^ט האומר להם גדל וחזור הרועה ומנגן אותו להקב"ה ומעורר יחוד פנימי לעורר שפע חיות גדול יותר לעשב.

וזה סוד מ"ש (שם ד')^מ ותלד עדה את יבל הוא היה אבי יושב אוהל ומקנה, אע"פ שלפניו הבל כבר גידל צאן ובקר, יבל חידש לגדלם במדברות, לכן היה יושב באהל כחודש כאן וחודש כאן במקום שמצא עשב למקנה עד שכלה/מ^א. וי"א (מלבי"ם) שחידש לאכול מבשרם אע"פ שנאסר מאדם הראשון עד נח, ואולי פשוט יותר לומר שחידש עשיית גבינה וחמאה מחלב ועל כן גידל צאן. **ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופש כינור ועוגב/מב** שחידש חכמת הניגון לנגן בה שירת העשבים כדי להרבות מאכל למקנה. צ"ע נמצא שיוכל היה במדרגה גבוהה כזו ששמע שירת המלאכים של כל עשב בכל מקום, והעלה אותו בניגון. ואולי בדורות ראשונים היתה האלוקות בנגלה הרבה יותר מדורות אחרונים, והיו חכמים גדולים במזלות והמלאכים הממונים על כל דבר שע"ז פעלו תאוותם ע"י עבודה זרה וכישוף, אלא שלעומת ההתגלות היה היצירה גדול יותר, ועל כן השתמש בניגון לגידול העשבים אבל במקום גם להעלות עצמו מבהמה לאדם השתמש בו לע"ז ועריות/מג^א.

והטעם שנולדו יבל ויובל ביחד/מ^ב וחדשו גידול מקנה וחכמת הניגון בזמן אחד **כי תיכף כשהיה בעולם רועה מקנה, היה תיכף כלי זמר כנ"ל** [מ^ה] דהיינו שמשמים כיוונו שירדו שתי חכמות אלה ביחד חכמת הניגון מיד עם חכמת גידול מקנה במדבר, כי הניגון הכרחי למקנה כשהוא במדבר. **וע"כ דוד המע"ה המלך עליו השלום שהיה יודע נגן** [מ^ו]/[מ^ז] את שירת העשבים ולהמשיך שפע מאכל לבהמות, **וע"כ היה רועה/מח** במדברות/מט^א, [נא] **כנ"ל** שדייקא במדבר ששם כמעט אין עשב למקנה צריך

נמשך אל הכלבי התחתונים שבעה"ז ולכן שר הכלבים אומר פסוק זה לפניו ית' ולכן כתיב נברכה לפני ה' עושה ולא אמר בוראנו או יוצרנו כי אינן אלא מבחי' העשיה ולכן האומר פרק שירה יכוין כשיאמר לפני ה' עושה כי זו הוי"ה היא בהדיח"ן העולה ב"ן שהיא נפש העשי"ה:
ל^ח צ"ע בזה אולי בזמן ידעו הצדיקים את פרק שירה עם הניגון של כל פסוק.

ל^ט אע"פ שיש מחקרים היום שבכלים רגשים מאד אפשר לשמוע את קול שירת העשבים, בוודאי אין זו שירת המלאך שהיא רוחני גמור (אולי כמו בת קול), אלא אולי איזה בחי' שיורדת ומתלבשת גם בגשמיות בקול שלא נשמע באוזן רגילה אלא במכשירים מיוחדים, אבל בוודאי זה קול גשמי. גם מה שטוענים שזו שירת העשבים, זה לא פשוט אמנם שומעים קול אבל מקור הקול זה השערה של מחקרים גויים.

^מ **בראשית פרק ד** (יט) וַיִּקַּח לוֹ לִמְךָ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָת עֵדָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלְהָ: (כ) וַתֵּלֶד עֵדָה אֶת יִבְל הוּא הָיָה אָבִי יֹשֵׁב אוֹהֶל וּמִקְנָה: (כא) וְשֵׁם אָחִיו יוֹבֵל הוּא הָיָה אָבִי כָּל תּוֹפֵשׁ כִּנּוֹר וְעוּגָב:

פרש"י – (כ) אבי יושב אוהל ומקנה – הוא היה הראשון לרועי בהמות במדברות ויושב אהלים חדש כאן וחדש כאן בשביל מרעה צאנו וכשכלה המרעה במקום זה הולך ותוקע אהלו במקום אחר ומדרש אגדה בונה בתים לעבודת כוכבים כמה דאת אמר (יחזקאל ח) סמל הקנאה המקנה וכן ואחיו תופש כנור ועוגב לומר לעבודת כוכבים:

שפתי חכמים (ר) ופירוש אבי כלומר ראשון, ואמר במדברות כלומר לא כהבל שהיה רועה בישוב, וזו אומנות גדולה:

אדרת אליהו (להגרא) – ותלד עדה את יבל, הוא היה אבי יושב אוהל ומקנה. "ותלד עדה" קודם, כי פתח ה' את רחמה והולידה קודם צלה. עוד זכתה שבנה היה רבן של כל יושבי אהלי ה'. וכן היושבי מקנה היו גם כן פרושים במדברות ומתבודדים לעבודתו יתברך שמו, והוא היה רבן. ופירוש "אבי", ראשון. ונכתב כל זה לידע האריך נתפשטו האומנות בעולם. וכן סיפר לקמן מדור הפלגה לידע האריך נתחלקו האומות לקצות הארץ, להוציא מדעת האפיקורסים שאומרים העולם קדמון ח"ו. וכן כתוב ענין קשת שהיא אות לברית עולם, לא כמו שנשתבשו היוונים והפירושים הנמשכים אחריהם:

מלבי"ם שם ד' (כא) ושם אחיו יובל. הוא לקח לחלקו את הנהר השני הסובב כל ארץ כוש ששם הזמה והנאוף, והוא היה ההתחלה אל הזמר והנגון ע"ד קחי כנור סובי עיר זונה נשכחה, שכן היה דרך המתעתעים לשיר שיר הזונה גם בבתי משתייהם גם בבתי אליליהם, שהגם שאח"כ שב הנגון לדבר נכבד, הממציא הראשון היה להמשיך לב נשים, וע"כ נקרא שמו עוגב מלשון שיר עגבים:

^{מא} **הגר"א** פירש שחידש גידול מקנה במדברות כדי להתבודד לה' והוא אבי כל הצדיקים שהיו עושים כן. ולפי המבואר לקמן מוכן יותר שעל כן נצרך לניגון כדי שלא יהיה רועה את עצמו ונופל למדרגת בהמה. אבל רוב המפרשים וכן במדרש מבואר שהיו שניהם רשעים ולא כווננו בניגון להעלות עצמם מבהמה לאדם אלא אדרבה הפילו עצמם ואחרים למעשה בהמה.

^{מב} **עי"ש רבי סעדיה** גאון שהיה מחבר כתבי נגינה. והר"ק כתב שהיה הראשון בחכמת הניגון. ועי"ש **מלבי"ם** שיוכל לקח לחלקו את הנהר השני הסובב את ארץ כוש ששם הזמה והניאוף והוא היה ההתחלה אל הזמר והניגון. וכו' והגם שאח"כ שב הניגון לדבר נכבד הממציא הראשון היה להמשיך לב נשים וע"כ שמו עוגב מלשון שיר עגבים.

^{מג} **לקמן מבואר** שהניגון היה לשני עניינים אחד כמבואר כאן להרבות מאכל הצאן ועוד כדי לברר רוח אדם מרוח בהמה. אלא שידיעת ההפכים אחת וכל כח יש בחירה גם להפילו לסט"א ויובל השתמש בניגון לתאוות.

^{מד} **עיין חזקוני שם ד'** (כא) ושם אחיו יובל – הענין מוכיח כי תאומים היו מדלא כתיב ביה ותלד עוד. ודרך הוא אצל רועים להיות מנגנים וכן תפרש גבי ואחות תובל קין נעמה.

^מ עיין תורה רלו שעיקר הניגון וכלי שיר הביא לוי לעולם. ואולי לוי הביא נגון במדרגת דכיות חזקה. כנתי עתה ילוח לוי אלי עי"ש.

^{מא} שמואל-א טו יח, עיין לעיל ח"א תורה ג' ותורה נד

^{מב} **שמואל-א פרק טז** (טז) וַיֹּאמֶר נָא אֶדְנִי עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ יִבְקְשׁוּ אִישׁ יָדָע מִנֶּגֶד בְּכֹנֹר וְהָיָה בְּהִיּוֹת עֲלֶיךָ רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה וְנִגְן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: (יז) וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל אֶל עֲבָדָיו רָאוּ נָא לִי אִישׁ מִיִּטֵּיב לְנִגֵּן וְהִבִּיאֲתֶם אֵלָי: (יח) וַיַּעַן אֶחָד מִהַעֲבָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לִישֵׁי בֵּית הַלְחָמִי יָדָע נִגֵּן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מִלְחָמָה וְנִבְנֶה דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֵר וְיִדְוֹד עִמּוֹ: (יט) וַיִּשְׁלַח שְׂאוֹל מַלְאָכִים אֶל יִשִּׁי וַיֹּאמֶר שְׁלַחָה אֵלָי אֶת דָּוִד בְּנֵה אֲשֶׁר בְּצִאָן:

הרועה להיות יודע נגן את שירת העשבים המשיך שפע לעשבי המדבר למאכל הצאן, וכדי לשמור עצמו שלא יהיה רועה את עצמו. **יב) גם מצינו באבות העולם כולם שהיו רועי מקנה** [יג] כמ"ש (בראשית יג ב) ואברם כבד מאד במקנה וכו', וביצחק כתיב/י"ד ויהי לו מקנה צאן וכו', ויעקב היה רועה צאן לבן ואח"כ צאנו שלו, ובניו אמרו לפרעה/י"ה רועה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו, ויוסף היה רועה את אחיו בצאן, ומשה זה רועה את צאן יתרו במדבר) ובלק"ה מקח וממכר ד' ג'/י"ז מבאר יותר עפ"י תורה רסו הטעם, שכיוונו בזה לתקן חטא אדה"ר שירד למדרגת הבהמה ועי"ז פגם בשפע של בהמה והם ע"י ניגון העשבים בררו רוח האדם העולה למעלה מרוח הבהמה היורדת למטה וחזרו למדרגת אדם והחזירו שפע הבהמה לבהמה.

מצודות דוד (טז) עבדיך לפניך – רצה לומר: אתה תצוה, והלא עבדיך המה לפניך, ונכונים המה לעשות אשר תצוה, ואמור להם אשר יבקשו איש יודע חכמת הנגון ומנגן בכנור. וטוב לך – כי בעבור שמחת קול הזמר, תלך הרעד:

צ"ע שהרי לפי המבואר במדרש (ילקוט המכירי תהלים קי"ח) על פסוק (תהלים קט"ז, ט"ז) "עבדך בן אמתך" שאביו שלח אותו למדבר לרעות צאנו כיון שחשב אותו לממזר והתבייש בו. ומרבנו משמע להפך שכיון שהיה לו הכשרון לנגן והחכמה לדעת ניגון כל עשב, על כן יצא למדבר לרעות צאן, כי בלא זה א"א. ונראה שכיון ששלחו אביו לרעות מקנה במדבר על כן נתן לו הקב"ה דעת לנגן.

מט כמבואר בוזהר חדש שיר השירים דף סז: שהיה רועה במדבר.

גם ממה שאמר לשאול המלך (שמואל א' י"ז ל"ד): "...רעה היה עבדך לאביו בצאן, ובא הארי ואת הדוב ונשא שח מהעדר, ויצאתי אחריו והפתי והצלתי מפיו, ויקם עלי והחזקתי בזנבו, והפתי והמיתיו. גם את הארי גם הדוב הפך עבדך" מכאן ראייה שהיה במדברות ששם נמצאים אריה ודב.

* שם

נא שמואל א פרק טז (יא) ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים ויאמר עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקחנו כי לא נסב עד באו פה:

²¹ הערה זו בסוגריים נמצאת כבר בדפוס

²² אברהם – בראשית יג ב', יצחק – שם כו יד, יעקב – שם ל' לא. יוסף – שם לו ב', בני יעקב – שם מז ג', משה – שמות ג' א', דוד – שמואל א טז יא. ועיין לק"ה מקח וממכר ד' ג' שכווננו בזה לתקן חטא אדה"ר. צ"ע דחזן מדור לא מצינו שהיו יודעי נגן

יד בראשית פרק כו (יד) ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ונקנאו אתו פלשתים:

יז כמו שכתוב בראשית פרק מז (ג) ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו:

יח לק"ה מקח וממכר ד' (אות ג) ובשביל זה היו כל הצדיקים הקדמונים, שהם אבות העולם, רועי בהמות, כי הם עסקו בתקון חטא אדם הראשון בידוע, ועל כן היו רועי בהמות, כדי לחזר ולהמשיך המרעה והשפע להבהמות לתקן מה שפגם אדם הראשון שנפל לשפע של בהמה והמשיך השפע של בהמה לעצמו וגרם מיתת בהמות וחיות קדם זמנם. ועתה הם מתקנים זאת על ידי שרעו בהמות וחזרו והמשיכו השפע של הבהמות להבהמות וכן מובן בדברי אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה במקום אחר שעקר פונתם במרעה בהמות היה לברר רוח האדם מרוח הבהמה בבחינת (קהלת ג' כא) מי יודע רוח בני האדם וכו', עין תורה ס"ג בלקוטי תנינא. הינו לברר שפע של אדם משפע של בהמה, כי זכבו עצמן מכל תאוות הבהמות והחזירו השפעות הבהמות למקומן, ועל ידי זה המשיכו לעצמן רק השפע של אדם, וזו וטהור בלי פסלת שהם בחינת מז' ותכן בידוע והבן. ועל כן נקראים הצדיקים הגדולים רועים בחינת שבעה רועים (מיכה ד' ד' ועיין סוכה נב: ותורה כב) על שם שהחזירו השפע והמרעה של בהמות להבהמות, ולא לקחו לעצמן משפע של בהמות כלום, כי זכבו עצמן לגמרי מתאוות הבהמות וחזו לשפע של אדם כנ"ל:

(אות ד) ועל כן נכנסין כל השבעה רועים לתוך הסבה, כי סבה בחינת שפע של אדם, שהיה בחינת התקון הנמשך על ידי השבעה רועים וכן"ל. ועקר גמור התקון של כל השבעה רועים הוא על ידי דוד המלך עליו השלום שהוא השביעי, שהוא גמור ויגמור התקון בשלמות על ידי משיח צדקנו שהוא דוד בעצמו ועל כן נקראת הסבה על שמו בחינת (עמוס ט' יא) סבת דוד, כי דוד הוא מלך ישראל ועקר השפע נמשך על ידי המלך, כמבאר בדברי אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה. ועל כן המלך של ישראל צריך לזהר ביותר שלא יפול, חס ושלום לשפע של בהמה, כי בו תלוי השפעת כל ישראל. על כן צריך לעסוק בזה ביותר לברר השפע מבהמה לאדם. וזה שכתוב בדרוש, (תהלים עח עא) "מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו וכו'". הינו כנ"ל שדיקא על ידי שהיה רועה בהמות וזה להיות רועה ישראל, לרעות ביעקב עמו. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שהיה שוקד ומשגיח מאד על הבהמות, כמובא בפרוש רש"י שהיה מוציא הגדיים תחלה ומאכילן ראשי העשבים וכו' ואחר כך התישים ואחר כך העקנות וכו'. אמר הקדוש ברוך הוא, ראוי הוא זה לרעות את עמי ולכאורה הדבר תמוה שבשביל מרעה בהמות יזכה למלוכה, וגם על דוד בעצמו יקשה לכאורה מדוע עסק בזה וכי לא היה לו מצוות וגמילות חסד יותר לעסוק בהם? היה לו לעסוק בפרנסת עניים וכיוצא, שהם בודאי מצוה יתרה לרחם עליהם, מלעסוק במרעה בהמות ולרחם עליהם? אך באמת עקר פונתו בזה היה כדי לתקן חטא אדם הראשון שהוא היה צריך לעסוק בזה ביותר בידוע. ועל כן הכרח לעסוק במרעה בהמות ולרחם עליהם ולהשיג עליהם היטב כדי לחזר לתקן מה שפגם אדם הראשון, דהינו לחזר השפעת הבהמות למקומן ולהחזיר לכל בהמה ובהמה השפעתה בפרטיות, כדי שיקבלו הבהמות השפעתם וחיותם הראוי להם לכל אחד ואחד כדי שהוא יחזר למעלתו להמשיך ולקבל השפע של אדם וכן"ל. ועל כן על ידי זה דיקא זכה למלוכה לרעות ביעקב עמו, כי המלך צריך להמשיך השפע לכל עמו. על כן אי אפשר לו להיות מלך כי אם בשזוכה להמשיך שפע של אדם, ויהיה נקי וזך משפע של בהמה, שזכה לזה על ידי מרעה בהמות וכן"ל:

(אות ה) ובזה תראה נפלאות שפעל כן נביכדנצר הרשע, שהוא ההפך מדוד המלך עליו השלום, כי זה בנה הבית והושיב ישראל על אדמתם, וזה החריבו והגלם מארצם. על כן ענשו ה' יתברך בענש זר ומבהל מאד אשר לא נשמע מעולם, שהוא מה שנעשה בהמה וזה שבעה שנים, (שמות רבה ח' ב', תנחומא וארא ט', מצודות דוד דניאל ד' כט) כי כך ראוי ויפה לו, כי הוא מלכות הרשעה שהתגבר בתחלה על ישראל שהם בחינת מלכות דוד שניקתם משפע של אדם, כי ישראל קרויים אדם וכו'. ועל כן נעשה בהמה ממש, כי מחמת שפגם כל כך במלכות דוד דקדשה מלכות דוד, כי הוא הראשון שהחריב את הבית המקדש שהוא בית דוד וכו' שהוא בחינת שפע של אדם כנ"ל, ומחמת שהוא ברשעו עמד כנגדם כל כך, על כן נפל לשפע של בהמה כל כך עד שנעשה בהמה ממש שבעה שנים. ועל כן היה בהמה שבעה שנים דיקא כנגד השבעה רועים שפגם בהם, כי הם כלם עסקו להמשיך השפע של אדם שהוא בחינת מלכות ישראל מלכות דוד כנ"ל, והוא פגם בזה כל כך על כן נפל לשפע של בהמה כל כך עד שנעשה בהמה ממש שבעה שנים וכן"ל. וישרים דרכי ה' כי השיב עמלו בראשו והראה לו מה שפגם וכן"ל:

וזה בחי' מכנף הארץ זמירות שמענו (ישעי' כד) /¹², פשוטו הכוונה לקצה הארץ או קצה וסוף זמן ששת ימות עולם, ולפי רבנו **היינו שזמירות ונגונים יוצאים מכנף הארץ** /¹³ דהיינו מהעשבים העולים מן הארץ כמו כנף היוצא מהגוף להגביה עוף /¹⁴. ועפ"י הסוד /¹⁵ רומז למלאך מט"ט הנקרא כנף הארץ, שהוא המקבץ את כל שירת הברואים ומעלה אותם לעורר שפעם הקבוע להם, **כי ע"י העשבים הגדילים בארץ נעשה ניגון כנ"ל. וע"י שהרועה יודע הניגון** דהיינו לנגן לה' את שירת העשב ע"י **הוא נותן כח כמות ואיכות בהעשבים ואזי יש לבהמות לאכול ולשבו**, כי הוא שפע הבא מלמעלה ע"י איתערותא דלתתא שיש בו שובע /¹⁶ גדול מכמות מועטת.

וזה בחי' (ש"ה ב) סב /¹⁷ הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע, היינו פשט הפסוק מדבר מראשית פריחת העצים להוציא פירות שזה באביב בניסן, אז גם דרכן של הצפרים לשיר ולציץ, ורבנו דורש **שהנצנים** היינו ראשית גדילת העשבים שגדילים בארץ היא ע"י הזמר והניגון השייך להם **כנ"ל** שע"י ניגון שירת העשבים נמשך להם שפע וברכה. **נמצא שע"י הזמר והניגון שהרועה יודע לברר משירת העשבים הוא נותן כח בעשבים ויש מרעה לבהמות.**

עד כאן ביאר כיצד הניגון שהרועה מנגן מועיל לריבוי מאכל לבהמותיו /¹⁸. ועתה יבאר כיצד הניגון מועיל גם לרועה בעצמו. שכיון שהוא כל היום בין הבהמות עלול מאד ליפול למדרגת בהמה. ונראה שזה לא חידש יובל מזרע קין, אלא לוי בן יעקב כמבואר בזוהר שמות יט שניגון המושך את הלב לקדושה התחדש בשנולד לוי /¹⁹.

גם הניגון הוא טובה להרועה בעצמו, כי מחמת שהרועה הוא תמיד בין בהמות הי' אפשר שימשיכו ויורידו את הרועה מבחי' רוח האדם הנכסף בלבו ומחשבתו למעלה לעלות לדביקות בו ית', לרוח הבהמיות שכל חיותה לקיום הגשמי ההכרחי שלה למטה בארציות עד שירעה הרועה את עצמו כבהמה, בבחי' מה שכתוב על בני יעקב וילכו ס' לראות לרעות את צאן אביהם וכו' (בראשית לז) /²⁰,

¹² ישעיה פרק כד (טז) מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ואמר ר' ל' ר' ל' אוי ל' בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו:

מצודות דוד (טז) מכנף הארץ זמירות שמענו – ר"ל אני וחברי הנביאים שמענו בנבואה אשר בעת הגאולה תהיה כריתה והשחתה מקצה הארץ עד קצהו ואחריה יהיה ההדר לכל צדיק וצדיק. ואומר – כשמעי הדבר הזה אמרתי הסוד האמור לי מביא רזון לי ואוי לי על השמועה כי הבוגדים יבגדו בישראל וירעו להם. ובגד בוגדים בגדו – ר"ל קבוצת בוגדים אשר יבגדו בהבוגדים ההם יבגדו גם המה בישראל ר"ל יהיה תגר ומלחמה בין העכו"ם וכולם יבגדו בישראל:

מצודות ציון (טז) מכנף – מקצה כמו לאחוז בכנפות הארץ (איוב לח). צבי – ענין הדר כמו לעטרת צבי (ישעיהו כח). רזי – קדמאה ענין סוד כמו וכל רז לא אנס לך (שמואל ב' יז). ופח – רשת:

¹³ ועיין ילקוט שמעוני בראשית פ"ד רמז לח מיום שבלעה הארץ את דמי הבל לא פתחה פיה לומר שירה וזהו שכתוב מכנף הארץ ולא מפי הארץ זמירות שמענו.

¹⁴ עיין תורה יא בביאור הרבב"ח שדבור הוא בחי' צפור.

¹⁵ כמבואר בתורה יא אות ו' (ישעיהו כ"ד): "מכנף הארץ זמירות שמענו", כי מט"ט הוא בבחינת כנף, לשון "ולא יכנף עוד מוריק" (שם ל). כי בו מתלבש הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל כידוע:

ובחסד לאברהם א' ז' – סוד פרק שירה באומרים שמים מה הם אומרים כו', ארץ מה היא אומרת כו', ההרים מה הם אומרים כו', כלב מה הוא אומר חתול מה הוא אומר, (וכן כל הברואים שבעולם) (וביצא), והשיר הזה (עולה הכל ביחד בכלל) (העולה ונכלל ביחד) מקבץ אותם שר העולם הנקרא מטטרון, מפני שהוא מופקד על שירת המשוררים לקבץ הכל ולהכניסו פנימה, ולשאוב אור קיום כל הנמצאים התחתונים ולתת להם קצבת מזונם ושפעם, ובהתעלות שירת המלאכים אל הכסא ושבח הכסא אל הספירות ושבח הספירות אל האין סוף ב"ה יתעלה יתקבץ הכל ונעשה שבח אחד ושיר כלול, ואז יושפע למטה אור המחיה את כולם:

¹⁶ עיין תורה מז שארץ ישראל ניונת מבחי' אמת ליעקב ששם השבע והסתפקות ושמחה בחלקו, בחי' שפע כפול הנזכר בסוף תורה מ' ומבואר בתורה כג.

¹⁷ בתקפא (ש"ה א) ובתולד ותשכט תוקן

¹⁸ שיר השירים פרק ב (יא) כי הנה הסתו והסתיו עבר הגשם חלף חלף לו: (יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו: פרש"י – (יב) הנצנים נראו בארץ – קרבו ימי החמה שהאילנות מוציאים פרחים והולכי דרכים מתענגים לראותם. עת הזמיר הגיע – שהעופות נותנים זמר וקול ערב להולכי דרכים. וקול התור – כמשמעו תורים ובני יונה דרך העופות להיות משוררים ומצפצפים בימי ניסן:

¹⁹ הוא הניגון שחידש יובל בן עדה ולמך שהיה מזרע קין ובעולם התוהו, וניגונו היה בעיקר לזימה וגם לרובי מאכל הצאן. אבל ניגון המושך לקדושה נתחדש בעולם התיקון בלידת לוי בן יעקב כמבואר בזוהר שמות יט הובא בתורה רלז.

²⁰ ובתורה ג' מבואר באריכות עפ"י ע"ח ולק"ה שניגון של אדם לא כשר הוא בחי' שפע בהמה ורק אדם כשר מעלה אותו ומעורר יחוד פנימי שזוכה ע"י לניגון שהוא שפע של אדם.

²¹ בדפ"ד - לרעות, ובתקפא ותולד - לראות, ומתולד - לרעות. (עיין מגלה עמוקות ויחי ד"ה האספו שגם כתב לראות)

²² בראשית פרק לז (יב) וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם:

ופירוש רש"י שהלכו לראות^{ט"ז} לרעות את עצמן [ט"ז] דהיינו שלפי מדרגתם נפלו קצת ממדרגת הדבקות בהקב"ה למדרגת בהמה ומחשבת הבלי עוה"ז, בגלל שהיו עסוקים כל היום בצרכי הבהמות. **וע"י הניגון** שהרועה מגנן ומברר את שירת העשבים **ניצול מזה/ע"א**, **כי הניגון הוא התבררות הרוח שמבררין רוח האדם מן רוח הבהמה בבחי' (קהלת ג')/ע"ב** **מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה** נראה לפרש שרוח הבהמה היא חיות היורדת מלמעלה בלבד, והיא חיות מועטת בחי' רוח בהמה שכל חיותה רק לדאוג לצורך קיומה. אבל רוח האדם היא שמכח החיות היורדת למטה הוא מעלה כסופים לעלות למעלה ומעורר יחוד פנימי/ע"ג שמוריד חיות גדולה וקדושה של נשמות ישראל דהיינו רצון גדול להתדבק בו ית', **כי זהו עיקר הניגון של קדושה הוא ללקט ולברר הרוח טובה כמבואר במקום אחר [ע"ד/ע"ה] כי כל**

פרש"י – (יב) לרעות את צאן – נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן (בראשית רבה פד יג):

גור אריה מהר"ל [כד] נקוד על את. פירוש כי לעולם "את" הוא פועל יוצא לאחר – שהיו רועים אחרים, ונקוד על "את" שלא היו רועים זולתם רק עצמם, כי כל נקודה עוקרת התיבה, ובאן הנקודה עוקרת התיבה לומר שלא היו רועים אחרים. ואם תאמר אם לא היו רועים אחרים לא לכתוב כלל מלת "את" (קושיית הרא"ם), ואין זה קשיא, כי הכתוב מגיד לך כי הם היו אומרים בודאי לאביהם שילכו לרעות צאן אביהם, אבל האמת הוא שהיו רועים את עצמן. אי נמי שודאי דאם לא כתב "את" הייתי מפרש 'וילכו לרעות צאן אביהם' לא עצמן, אף על גב דלא כתב "את" – כאילו כתב "את", והשתא דכתיב "את" ונקוד עליו לעקור את המלה – דרשינן (ב"ר פד, יג) שהלכו לרעות את עצמן. והא דכתיב "צאן אביהם" – פירושו שגם צאן אביהם הלכו לרעות. **ואם תאמר מה בא הכתוב ללמדנו בזה שהיו רועים את עצמם, ומאי נפקא מיניה, יש לומר דבא ללמדנו שלא באו לחטוא אלא מתוך אכילה ושתיה, כי האדם כאשר הוא נוטה אל דברים אלו היצר מגרה וסופו לחטוא, ודבר ידוע הוא זה:**

^{ט"ז} בדפ"ר ותולד – לרעות, בתקפא – לראות, ומתולד – לרעות. (עיין מגלה עמוקות ה"ל)

^{ט"ז} לרעות את צאן – פרש"י (עפ"י ב"ר פד יג וע"ש מהר"ו) נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן. ועיין במדבר רבה ג יג דהיינו לאכול ולשתות ולהתפתות, הובא בפ"י בעלי התוס' ובגור ארי – שם. (וכן אחרי המכירה כתיב בראשית לו כה וסעו לאכול ועיין שמות כד יא ויחזו וכו' ויאלכו וכו' פרש"י בלל גם וואנקלום חננס כאילו וואנקלום ויחזק ניהם למדנתם) ועיין רא"ם שפי' רעיה לשון גנהגה שהלכו להתיעץ מה לעשות ביסוף. ועיין תורה יח שחמאת אכילה היא עיקר הגורם שהיה נדלק משוך נענינו וע"כ שנאו את יוסף

ע בראשית רבה פרשה פד פסקא יג – וילכו אחיו לרעות את גור' (בראשית לו, יב), נקוד על את, לומר שלא הלכו אלא לרעות את עצמן. (בראשית לו, יג): ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשכם, רבי תנחומא בשם רבי ברכיה נהג בו בכבוד פמורא האב על הבן, (בראשית לו, יג): ויאמר לו הנני, אמר רבי חמא בר חנינא הדברים הללו היה יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחתבין, יודע היית שאחיה שונאים אותך והיית אומר לי הנני. (בראשית לו, יד): ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן, את שלום אחיך ניקא. אלא מאי ואת שלום הצאן, הלא אמר שאני צריך לשלום דבר שיש בו הנאה ממנו. (בראשית לו, יג): והשיבני דבר וישלחיו מעמק חברון, והלא אין חברון נתונה אלא בהר וכתוב: וישלחיו מעמק חברון, אמר רב אחא הלך להשלים אותה העצה העמקה שנתן הקדוש ברוך הוא בינו ובין חבר הנאה שהיה קבור בחברון (בראשית טו, יג): ועבדים וענו אתם.

מתנות כהונה – לרעות את עצמן. שהיו נרעים ע"י הצאן כאלו הצאן רועים אותם מה שלא יהיה כן פי' את צאן שהרעייה תסוב אל הצאן דוקא ור"ל שהלכו שמה לאכול ולשתות וכן הוא בהדיא בספר במדבר רבה פ' ג' וכן פי' רש"י כאן:

מהר"ו – נקוד על את. במ"ר פ"ג ס"ג וע"ש. וצ"ג איך דרשו לרעה על שבטי יה. ונ"ל בזה שכיוונו למ"ש שמ"ר פ"ב ס"ב שמשוה דודו וכו' לגדולה על שנבחנו במרעה הצאן בחמלה ורחמים ולמדו כן מיעקב אביהם. וכן יוסף כמ"ש רועה את אחיו בצאן. וכתוב רועה ישראל האזינה נוהג בצאן יוסף כמו יוסף שנהג צאן בחמלה. אבל השבטים לא נהגו אותו בחמלה ומכרוהו על שלא רעו את הצאן בחמלה ועיין ע"ז יחזקאל ל"ד שנרמז כל זה:

ע צ"ע מדוע לא שמרו על עצמם מזה ע"י ניגון הרי לוי שחידש את הניגון הקדוש היה עממה?

ע קהלת פרק ג' (יח) אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לבדם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם: (יט) כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם פמות זה פן מות זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן הבהמה אין פי הכל הבל: (כ) הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר: (כא) מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ:

פרש"י – (כא) מי יודע – כמו (יואל ב) מי יודע ישוב מי הוא אשר מבין ונותן לב שרוח בני אדם היא העולה למעלה ועומדת בדיון רוח הבהמה היא היורדת למטה לארץ ואין לה ליתן דין וחשבון צריך שלא להתנהג כבהמה שאינה מקפדת על מעשיה:

ע כמבואר בלק"ה ערובי תחומין ה' אות ג' – ואיתא בפרי"ע עץ-חיים בשער הקריאת-שמע. והכלל היצא משם פי עקר פונת קריאת שמע כדי ליחד יחוד עליון כדי להמשיך מחין משם כדי להוליד נשמות, אף אי-אפשר ליחד יחוד העליון שהוא יחוד חכמה-ויבניה, כי אם על-ידי העלאת מין-נוקבין, אבל אי אפשר להעלות מין-נוקבין כי אם בשמקבלין המחין הארה מיחוד העליון, כדי שיהיו ראויים להעלות מין-נוקבין, ואם פן לכאורה קשה איך יצויר זה, כי מאחר שזה תלוי בזה שאי אפשר ליחד כי אם על-ידי העלאת מין-נוקבין, ואי-אפשר להעלות מין-נוקבין כי אם על-ידי היחוד, אם פן מהיכן ההתחלה, אף הענין דע כי הלא בזווגים יש למעלה באבא-אמא בחינת הא' להחיות העולמות ולקיים קיום הכרחי וזוג זה תדירי ואינו נפסק לעולם, כי אם יתבטל רגע אחד יתבטלו כל העולמות, וזוג ב' לתת מחין לזכר-ונקבה, כדי להוליד נשמות בעולם, שהוא פנימיות העולמות בנודע, וזה הזוג אינו תדיר וכו', עין שם בשער הקריאת שמע בפרק ה' ובשאר הפרקים, והכלל שיש וזוג החיצון שאינו צריך לעליות מין-נוקבין על-ידי מעשינו הטובים, כי מעצמו נעשה פי הוא וזוג תדיר דלא פסיק לעלמין לצרף קיום העולמות, ומזה הזוג אנו ממשכין בשעת קריאת שמע באמירת שמע ישראל, הארה למחין כדי שיוכלו לעלות בסוד העלאת מין-נוקבין ואחר-כך עולין בסוד מין-נוקבין על-ידי מסירת נפש על קדוש-השם, ואז מייחדין יחוד העליון בבחינת וזוג פנימי לצרף המשכת הנשמות, ועל-ידי זה נמשכין מחין גמורים בשעת קריאת שמע ותפלה, ועל-ידי זה מתייחדים להוליד נשמות וכו' עין שם בכוונות שמבאר כל זה היטב. והנה אף-על-פי שאין לנו עסק בנסתרות להבין סוד בכוונות האר"י ו"ל לתכליתו, אף-על-פי-כן כל אשר תמצא ידיו להבין מהם רמזים ועצות לעבודת השם יתברך על-פי דרכי ההקדמות שחתר וגלה לנו רבנו ו"ל הקדוש והנורא ו"ל מה טוב ומה נעים, כי כבר הודיע ורמז לנו רבנו ו"ל שכל בתיב האר"י ו"ל כלולים בתורתו, ומי שיש לו לב להבין באמת יוכל לזכות לפרש כל בתיב האר"י באר היטב על-פי דברי תורתו הקדושה כמבאר מזה במקום אחר:

^{ט"ז} כמבואר בח"א תורה נד [נד סב]: ועיין לק"ה טרפות ב' ג' ולעיל בתורה רפב

ניגון הוא ברור טוב מרע, וע"י שהמנגן יודע נגן דהיינו שדבוק בו ית' מברר את הרוח וקול הישר שבניגון שמושך את הלב למעלה אל הקב"ה. ועל כן על ידי הניגון שהרועה מנגן ניצול מרוח הבהמיות כי נתברר רוח האדם מרוח הבהמה על ידי הניגון כנ"ל: ומשמע מרבנו כאן שזה היה טעות של אחי יוסף שכיון שהיו רועי צאן היו צריכים להקפיד לנגן בבחי' רוח האדם העולה וכו' כדי שלא יפלו לבחי' רוח הבהמה היורדת למטה, והם לא עשו זאת, על כן נפלו להיות רועים את עצמם, ועי"ז נפלו לתאוות אכילה הבהמית (פרש"י על ב"ר שם), ועי"ז נחשך מהם אור הצדיק, (ראה תורה יז) ועי"ז נפלו/ו עד כדי שבא בדעתם להרוג את יוסף (כמ"ש בראשית לו ב' לכו ונהרגו).

ויש חילוקים רבים בנגינה, כי יש ניגון שלם שהוא שירת כל הבריאה שממנה מתפרנסים החיים, **ויש ניגון שהוא בכמה בבות** שהם חלקים מהניגון השלם ויכולים לחלקו לבבות וענינים וכל שר הממונה על מקום מקבל את חלק הניגון המברך ומגדל את העשבים והפירות וכל הבריאה שממנה מתפרנסים החיים במקום שליטתו:

אחרי שביאר שכל עשב יש לו מלאך האומר לו גדל ע"י הניגון השייך לו כמבואר בפרק שירה, ורועה שיודע נגן בכוחו להמשיך ברכה וכח לעשבים שבמקומו ע"י הניגון השייך להם, עתה מבאר שגם כל הפרנסה לעולם באה באופן של ניגון ותחילה באה למלך ישראל שבארץ ישראל שהוא מקבל את הניגון הכללי של כל העולם דהיינו כל פרק שירה, ומחלק לכל שר לפי מקומו את הניגון השייך לו, והשר מסתמא מחלק למלך של אותה אומה. ביאור הענין שהפרנסה באה תמיד תחילה למלך נראה לבאר בפשטות כי המלך מדרגתו מעל העם, והפרנסה משתלשלת ברוחניות ממזל עליון/ו מעולם לעולם עד שמגיע לעוה"ז ומתגשם. ובכל עולם יורד למלכות של אותו עולם, שהיא כתר של עולם שתחתיה, דהיינו בחי' המלך של עולם התחתון, שהוא המשפיע בעולמו למטה, בעולם שמוֹלך עליו, והשפע יורד על ידו עד המלכות של אותו עולם, ומשם לכתר העולם התחתון יותר כנ"ל, עד עולם העשייה שלנו שבו יש מרכבה למלכות, דהיינו מלך גשמי שמוכתר בכתר, הרומז למלכות העולם העליון, שממנו המלך מקבל, על מנת להשפיע לעמו שתחתיו/ו ועדיין הכל ברוחניות, בסוד הניגון בחי' פרק שירה שנותן כח פרנסה לגשמיות הארץ מלכות דעשיה.

^ע **תורה נד** אות ו' – ולהכניע הכח המדמה, הוא על ידי בחינת יד, בחינת (הושע י"ב): "ביד הנביאים אדמה". ויד, הינו בחינת שמחה, בחינת (דברים י"ב): "ושמחתם בכל משלח ידכם". וזה בחינת כלי זמר שמנגנין ביד, שעל ידי זה שורה הנבואה על הנביאים כמו שכתוב (מלכים ב ג): "קחו לי מנגן וכו'". כי הכלי הוא התאספות הרוח, והוא מערב טוב ורע. כי יש עצבות רוח, רוח נכאה (עיין משלי ט"ו ישעי' נ"ד מ"ג). רוח רעה, כנאמר בשאול (שמואל א ט"ז): "ובעתתו רוח רעה". ויש רוח טובה, כמו שכתוב (תהלים קמ"ג): "רוחך טובה תנחני בארץ מישור". והוא בחינת רוח נבואה, רוח הקדש. אך כשהוא מערב טוב ורע, אינו יכול לקבל נבואות אמת. ועל כן כתוב בשאול (שמואל א י"א): "ויתנבא וכו' ויפל ערס", ופרש רש"י: "לשון משגע". כי היה מערב ברוח שטות, עצבות רוח. וזה שמנגן ביד על הכלי, הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח טובה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח. וצריך להיות יודע נגן, שידע לקבץ וללקט ולמצא חלקי הרוח אחת לאחת, כדי לבנות הנגון, הינו לבנות הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא הפך עצבות רוח. כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלימות: וכשהנביא שומע זה הנגון מהיודע נגן, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח. וזה: "ונגן בידו וטוב לך" (שם בשמואל א י"ט). "וטוב לך" דיקא, שמלקט ומצרף הטוב מתוך הרע. ועקר התקבצות ובנין הרוח נבואה, הוא על ידי היד. כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים ל"א): "בידך אפקיד רוחי", וכמו שכתוב (איוב י"ב): "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש". וזה (שם במלכים): "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'": **נמצא** על ידי שמנגן ביד על הכלי זמר, על ידי זה מברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה כנ"ל. וכל זה הוא בחינת הכנעת המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות, שרועה לפגם ולבלבל את בחינת הרוח טובה, רוח נבואה. והוא נכנע ונתבטל, על ידי השמחה הבאה על ידי המנגן ביד כנ"ל. כי עקר התגברות המדמה הוא על ידי עצבות, כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נכאה, רוח רעה, שהוא מבלבל את הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל. ועל כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח הקדש, כי אם על ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד, כמו שכתוב: "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", בחינת: "ונגן בידו וטוב לך" וכו' כנ"ל: וזה המנגן, צריך שיהיה יודע נגן כנ"ל.

^ט **עיין תורה נד** שלשון הרע מפיל לבהמיות. זה לשונו שם אות ה' – וצריך לשמור את העין מפני המדמה, ואפלו מי שהוא טוב עין, צריך לשמור מזה, כמו שאנו רואים, כי אפלו מי שיש לו ראיה יפה יכול לטעות, על ידי שרואה מרחוק, ונדמה לו להפך מן האמת. על פן צריך שמירה יתירה לזה. והפך המדמה בא על ידי לשון הרע, כי פה המדמה הוא פה הבהמיות, כי גם בהמה יש לה זה הפך המדמה. והמוציא דבה הוא נופל לבהמיות, ועל פן נתגבר עליו פה המדמה, שהוא פה הבהמיות. פי מוציא דבה הוא כסיל (משלי י"ח), וכשהדעת נסתלק ממנו, נופל מאהבת השם יתברך, ונופל לאהבת הבהמיות. בבחינת (הושע ד' ו'): "כי אתה הדעת מאסתי, ואמאסף מפהן לי. פה, הינו בחינת (ישעיהו מ"א ח'): אברהם אברהם. בחינת (תהלים ק"ד): אתה כהן, בחינת: וקמץ הכהן (ויקרא י"ב). ואז מתגבר עליו פה המדמה, שהוא פה הבהמיות, בבחינת (שם בהושע): נדמו עמי מבלי הדעת. נדמו, הינו פה המדמה:

^י **כחז"ל** בני חיי ומוזני במזלא תליא, דהיינו שנוול ברוחניות ממזל עליון שביג מדות של רחמים נוצר ונקח שהם מזל עליון ומזל תחתון שמהם נזל הבנים חיים ומוזן. וכמבואר בתורה כג שהממון בשרשו הוא אור צח דהיינו מאורות שקודמים לספירות. כמבואר בתורה כד אורות הצחצחות.

^י **ובתורה ז' תנינא** אות י' כתב שמקבלים מהמלכות. ולכאורה צ"ע כי שם מבאר שעל כן צריך ממשלה על אשתו שזה בחי' מלך ואילו כאן מבאר שצריך לזה ענוה שזה בחי' מלכות.

^{ועי"ש} שרש הפרנסה בידיים שבים החכמה ומשם מקבלת המלכות והביאור עי"ש – ים הוא בינה עילאה שבה מאיר מימי החכמה ובידיים רומז הצדיק ומרחיב את קו החכמה ונעשה רוחב הבינה שהיא כתר דו"א בחי' בני חיי ומוזני במזלא תליא מילתא דהיינו בבינה שהיא הכתר דו"א.

ועיין זוהר תרומה קנ"ג. מבואר שהמלכות המקבלת את השפע מלמעלה, כשהיא פונה לחלק את השפע לעולם שתחתיה, מחלקת תחילה למלך, שהוא בחי' לב, ונ"ל דהיינו הך כנ"ל ומה שנקט ללב לומר שאע"פ שסדר ההשפעה למעלה הוא מח לב כבד (דהיינו כסדר הפרצופים אבא ואמא זעיר ומלכות) אבל למטה בעולם העשיה הוא תחילה ללב דהיינו למלך ולא לחכמי התורה שהם המוח/ע"ט.

הכלל שכל השפע היורד מלמעלה בלא איתערותא דלתתא הוא שפע מעט רק ההכרח לקיום העולם^א, והוא נקרא שפע בהמה, היורד למטה, וזה סוד הניגון שמקבל המלך את הפרנסה בסוד הניגון של פרק שירה. וכשהרועה מנגן את ניגון שירת העשבים מעורר יחוד פנימי שעל ידו הפרנסה מרובה באיכות וכמות.

העניין הזה שכל הפרנסה מקבל תחילה המלך מבואר בזוהר ולעיל בתורה טז תנינא, ובעוד תורות בח"ב ה' וז'. וכאן מחדש שהפרנסה באה למלך בבחי' ניגון הכללי של כל העשבים, והוא מחלק לכל שר חלק מהניגון לפי המקום והעשבים שתחתיו, והדוגמא שמביא רבינו היא מנבוכדנצר, שכתוב בו מפורש בספר דניאל שהוא האילן שכל המזון לעולם ממנו, ונראה שיש בזה בחינות, והעיקר הוא הכלל שכל הפרנסה מגיעה למלכות העליון שהיא כתר של התחתון, והמלכות מחלקת לכל העולם שתחתיה ע"י המלך המוכתר שבאותו עולם.

ודע שהמלך יש לו כל הניגון כולו בשלימות [פ"א], וזהו שאומרים שדוד המלך גילה לנו את פרק שירה שהוא הניגון השלם, כי הכלל שהפרנסה לעולם באה תמיד תחילה למלך (לעיל תורה טז תנינא זוהר תרומה קנ"ג/כ"א) כי המלך מרכבה לספירת המלכות, שכל השפע מלמעלה מגיע אליה, והיא מחלקת טרף לביתה שבעוה"ז, ועדיין היא פרנסה רוחנית, והמלך מקבל ממנה בבחי' ניגון ומחלקו לשרים, **אבל השרים שמקבלים מהמלך אין להם רק איזה חלק בניגון כי אמ"פ כל אחד לפי מקומו.**

וזעיר אנפין הוא המלך משפיע למלכות בבחי' יחוד קב"ה ושכינתיה, ובבחי' צדיק וכנסת ישראל. איש ואשה. לכן הרוצה פרנסה צריך להיות לו ממשלה על אשתו כדי להיות בחי' מרכבה לזעיר אנפין. והממשלה היא ע"י שמכבד אותה ואזי מתרצית להמליך אותו.

^ט נ"ל אע"פ שאמרו חז"ל מאן מלכי רבנן, אבל הפרנסה היא תמיד למלך תחילה המולך בנגלה ואפילו גוי כפי שיתבאר בסמוך בפסוק אנת הוא מלכא וכו'.

^צ ע"ע ממה דאיתא בהשל"ה הקדוש על מאמר חז"ל כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו' שבביל הכוונה לצינור שדרכו נשפע השפע לעולם, ולפי' לכאורה השפע יורד לעולם דרך הצדיק ולא המלך. ובאמת כך מסתבר שהצדיק יסוד עולם שתכונתו כח ההתקשרות בין עולם לעולם ובהכרח שיש איזה צינור שהוא מרכבה ליסוד שדרכו מתחברים העולמות. ונ"ל שאע"פ השפע בפועל שיורד מכח הצדיק יורד למלך תחילה. ואפילו מלך גוי, אלא שהוא שפע של בהמה ואילו כשהמלך הוא צדיק בבחי' לפני כבוד ענווה אזי הוא שפע של אדם. וכמבואר במקום אחר החילוק בין שפע הבא ע"י תפלה לשפע הבא בלא תפילה.

^פ הארכנו בזה בתורה עא תנינא עפ"י ע"ח שב"ג ספ"ו, ולק"ה ע"ת ה' ג' ביאור כוונות ק"ש. שיש יחוד תדיר של חכמה ובינה שממנו נמשך שפע ההכרחי לקיום העולם ולא יותר. וכשיש בעוה"ז מי שמכח השפע הזה מתעורר לעשייה של מצווה עולה המצווה ומעורר יחוד פנימי שם שעל ידו נשפע שפע גדול מא"ס עד העולם הגשמי, בחי' שפע של נשמות ישראל.

^א וכן פרק שירה מיוחס לדוד המלך דייקא.

^ב עיין זוהר תרומה קנ"ג. מבאר שם שבעולם הזה הסדר הוא כבד לב מוח, כי באכילת האדם נוטל הכבד תחילה מהקיבה ומהפך לדם ושולח ללב והמובחר שולח הלב למח. אבל למעלה סדר ההשפעה הפוך מח לב כבד, דהיינו מחכמה בינה לתפארת, שהיא זעיר, שהוא הלב, וממנו לכבד שהוא המלכות. אבל המלכות המחלקת טרף לביתה, דהיינו לעולמות שתחתיה, שהם עולמות בריאה יצירה עשיה מחלקת תחילה ללב, שהוא המלך של כל ישראל בארץ ישראל, ושלחן המלך מקבל תחילה, לכן זו זכות גדולה למי שאוכל בשלחן המלך ע"ש.

זוהר תרומה קנ"ג. – וממשיך לזכור ואמר וּלְבָתֵּר ואח"כ פד בְּעֵי כשרוצה המלכות לְפָלְגָא מְזוּנָא לְהָא עֲלָמָא לחלק מזון לזה העולם התחתון, או בְּרִישָׁא יְהִיב לְלָבָא דְּאִיהוּ מְלָכָא דִּי בְּאַרְעָא בתחילה נותן את השפע ללב שהוא המלך שהוא הלב של כל ישראל בארץ ישראל, וּפְתוּרָא דְּמְלָכָא אֲתֵּר בְּקִדְמִיתָא מְכַל שְׂאֵר בְּנֵי עֲלָמָא ושלחן המלך נתעורר תחילה לקבל את השפע קודם כל שאר בני העולם, כי שלחן המלך הוא המקום של קבלת השפע כעין השלחן בבית המקדש שהיה עליו לחם הפנים, לכן וְכָפֹא אִיהוּ מֵאֵן דְּהוּי בְּחוּשְׁבָּנָא דְּפְתוּרָא דְּמְלָכָא אשרי מי שהוא נחשב ונמנה להיות סמוך על שלחנו של המלך, כלומר שמקבל פרס מבית המלך, ור"ל כי המלך ושירו הם מרכבה למלכות שמים והיושב לפניו הוא כיושב את פני האדון ה' צבאות, ובהיותו אוכל משלחן המלך ידע ויבין שזוהי ברכה רבה עד מאד מאת פני המלך ה' צבאות, הרי ודאי הוא חסד גדול למי שזוכה לזה, דְּהָא אֲשֶׁתְּמוּדְעָא לְאוּטְבָא לִיה בְּהָהוּא טִיבו דְּלַעֲיָלָא כי הוא ניכר במיוחד להטיב לו מחסד עליון, והיינו שמקבל אותו השפע מה שהמלך מקבל, וְדָא אִיהוּ טִיבו וְקִשּׁוּט דְּעֵבֶד דְּוֹד לְבָנֵי בְּרִזְלֵי וזהו החסד ואמת שעשה דוד לבני ברזילי דְּכְתִיב וְהוּי בְּאַכְלֵי שְׁלֶחְנָה.

זוהר וירא דף קז. – תָּא חַזִּי בָּא ורלא איך הקב"ה זן ומפרנס את כל הגבולאים, אס כן אין לך לומר איך לעסוק בתורה ובצדיק אין לחם ושמלה, דכתיב פ' הוא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יֵבִישׁ הַגֵּז הָאֶרֶץ הִיא הַשְׂכִּינָה הַקְדוּשָׁה, וקוּתִיָּה הֵם כָּל הַגְּבֻלָּאִים הַמְשַׁתְּלָשִׁים מִמֶּנָּה לְמִטָּה, וְהַקְב"ה שְׂהוּ ז"א מְבִישׁ וּמַשְׁגִּיחַ לְמִיָּהֵב לִזְוֵן מְזוּנָא וּלְסַפֵּקָא לִזְוֵן מְכַל מַה דְּאַצְטְרִיכוּ לַתָּה לְהֵם מְזוֹן וְלַסַּפֵּק אֹתָם כָּכָל מַה שְׁאֵרִיכִים ע"י המלכות, בְּגִין דְּאִיהוּ אֲשַׁגְּחָ בָּהּ תְּדִיר לְפִי שְׁהַקְב"ה מַשְׁגִּיחַ בְּהַשְׂכִּינָה תְּמִיד, דְּכְתִיב תְּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹהֵינוּ בָּהּ הַקְב"ה מַשְׁגִּיחַ תְּמִיד בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא סוּד הַשְׂכִּינָה וּמַשְׁפִּיעַ בָּהּ שֶׁפֶע הַיּוֹרֵד וּמַשְׁתַּלֵּשׁ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית הַשָּׁנָה מִהַחֲכֵמָה שֶׁהִיא רִאשִׁית הַסְּפִירוֹת עַד הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא אַחֲרִית הַסְּפִירוֹת (כְּנוֹדַע שְׁמַלַת שְׁנֵי ג' סְפִירָה), וּמִפְּרֵשׁ בְּגִין דְּאֶרֶץ דָּא מַה פְּתִיב בָּהּ לְפִי שֶׁעַל הַשְׂכִּינָה כְּתִיב, מִפְּרֵשׁ תְּבִיאָ לְחֶמֶה פִּי הַשְׂכִּינָה מְבִיאָה וּמַקְבֵּלָת אֶת לַחֲמָה וּשְׁפֵעָה מִסְּפִירַת הַחֲכֵמָה שֶׁהִיא לְמַעַלָּה רְחוּק מִמֶּנָּה הִרְבֵּה, וּלְבָתֵּר אִיהִי יְהֵבֵת מְזוּנָא וְטִרְפָּא לְכָל אֲנָשׁ חַיּוֹן בְּרָא וְאח"כ הִיא נִתְּנָת מְזוֹן וְטִרְף לְכָל אֹתָם הַחַיּוֹת שֶׁהֵם מִחוּץ לְאֵלִילוֹת, וְהֵינּוּ כָּל הַכַּחוֹת הַחַיּוֹנִים וְהַנִּפְגְּמִים שֶׁל כָּל עוֹלָמוֹת ב"ע, דְּכְתִיב וְתִקֵּם בְּעוֹד לִילָה פִּי שְׁהַשְׂכִּינָה יוֹרֵדֶת כָּכָל חַלּוֹת לִילָה לְעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וְתִתֵּן טִרְף לְבִיתָהּ פִּי שְׁנִתְּנָת שֶׁפֶע מְזוֹן לְפָנִימוֹת ב"ע, וְחֵק לְנַעֲרוֹתֶיהָ וְכֵן הִיא נִתְּנָת שֶׁפֶע מְזוֹן לְחַיּוֹנוֹת ב"ע, וְעַל דָּא וְעַל זֶה נִלְמַד פִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יֵבִישׁ פִּי כִּי הַקְב"ה יִשְׁגִּיחַ עַל כָּל כְּלָלוֹת מִלְּאכֵי ב"ע, תַּחַת כָּל הַשְּׁמַיִם יִרְאֶה וְגַם הוּא יִרְאֶה לְהַשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרָטֵי הַתַּחֲסוּטִים, דִּהְיוּ לְכָלֵּהוּ בְּנֵי עֲלָמָא לְמִיָּהֵב לִזְוֵן מְזוּנָא וּסְפִיקָא לְכָל מַה דְּאַצְטְרִיךְ פִּל חֵד וְחֵד לַתָּה לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם מְזוּנָם וּסְפִיקָם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הָאֶרֶץ לוֹ, דְּכְתִיב פוֹתַח אֶת יְדֶךָ אֶתֶּה ה' פוֹתַח אֶת יְדֶךָ, וּמַשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן וְאֵתָה מַשְׁבִּיעַ לְכָל חַי פְּרִנְסָתוֹ כְּפִי רָצוֹנוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. (רמ"ק וכו"פ ומפרשים)

ועל כן אמר דניאל לנבוכדנצר בפתרון חלומו שחלם, וסיפר לדניאל שרואה אילן חזק וגבוה מאד עד השמים עד שנראה בכל הארץ, וענפיו נאים ופריו רב ומזון לכולם בו, תחתיו תחסה חית הארץ ובענפיו ישכנו צפרי השמים וממנו יזון כל בשר וכו', ופתר לו דניאל את חלומו ואמר לו **אנת הוא אילנא** אתה הוא האילן הגדול הזה שכולם חוסים בו וכו' **מזון פ' לכולא בי' (דניאל ד) [פ"ה]** ואתה האילן שהמזון של כולם ממנו. **כי נבוכדנצר שהי' מלך ויש לו כל הניגון פ"על כן/פ"ח על ידו נמשך כל המזון [פ"ט], כי המזון נמשך על ידי הניגון כנ"ל.** משמע אע"פ שהוא גוי ורשע, כיון שהיה מלך על ישראל וכל העולם, נעשה מרכבה לספירת המלכות המחלקת טרף לביתה, כיון שהיה מלך ומרכבה למלכות/י' היה משלחנו מתברך העולם בפרנסה, ובבחי' בכח, ולא בפועל היה אצלו הניגון השלם.

ועל כן יעקב אבינו שהיה צדיק שידע את הניגון השלם, היה הצינור והשביל שבו עבר וירד השפע לעולם אל המלך תחילה/כ"א, **לכן אף שלא הי' יודע אז שהוא יוסף הצדיק, רק כפי מה שסיפרו לו השבטים הנהגותיו של יוסף** שהוא משנה למלך, **שלח לו ניגון השייך לשר כמותו, כפי מה ששמע מבניו דרכיו והנהגותיו, כי יעקב רצה לפעול אצלו ע"י הניגון מה שהיה צריך [כ"ב]/כ"ג** כמבואר בפרשה ששלח אותם להביא מזון ומסתמא רצה גם שלא יתנכל אליהם כמו שנהג לפני כן, ושיחזיר לו את בנימין ושמעון, **ע"כ שלח לו אותו הניגון של ארץ ישראל.** וצ"ע כיצד פעל עליו הניגון של א"י שיעשה רצון יעקב אבינו, האם ע"י הניגון נתברך המזון שבארצו יותר, או שברר אצלו רוח האדם מרוח הבהמה לפי בחינתו, להעלותו לדעת ורחמנות על בניו. או כמבואר בחיי מוהר"ן/כ"ד שרבינו אמר על ניגון של א"י שמסוגל לבטל תאוות ממון/כ"ה (כי הוא

¹⁰ בדפוס ובתרגום - מזון, מתרלו - ומזון (כלשון הפסוק)

¹¹ הפסוק הזה מורכב מג' פסוקים שם ע"ש התיבה אנת מפסוק יט ותיבה מזון מפסוק יח והתיבה אילנא מפסוק יז.

¹² **דניאל פרק ד** (יז) **אִילָנָא דִּי חַזִּיתָ דִּי רָבָה וְתִקֵּף וְרוּמָהּ יִמְטָא לְשִׁמְיָא וְחֻזְתָּהּ לְכָל אֲרָעָא:** (יח) **וְעָפְיָה שְׁפִיר וְאִנְבָּה שְׁגִיָּא וּמִזֶּן לְכָלָּא בְּהַ תַּחְתּוּהִי תְדוּר חַיִּית בָּרָא וּבְעִנְפֹהִי יִשְׁכְּנִי צְפִירֵי שְׁמִיָּא:** (יט) **אִנְבָּה וְאִנְתָּה** הוא מלכא דִּי רְבִית וְרִבּוּתָּהּ וְתִקֵּפָהּ וְרִבּוּתָּהּ וְשְׁלִטָּתָהּ לְטוֹף אֲרָעָא:

פירוש- העץ אשר ראית אשר גדל וחזק וגבהו יגיע לשמים וחזותו לכל הארץ. ונופו יפה ופריו רב ומזון לכל בו תחתיו תשב חית השדה ובענפיו ישכנו צפרי שמם, אתה הוא המלך אשר גדלת וחזקת וגדולתך גדלה והגיעה לשמים ושלטונך לקצה הארץ.

¹³ גם בדפוס - הניגון ע"כ על ידו, מתרצו - הניגון על ידו (תיבות על כן נמחק)

¹⁴ **במהדורות** שנת תרצו השמיט רבי שמואל הורוביץ את התיבות ועל כן, וכן היא הגרסא בכל הספרים היום, ואולי כי היה קשה לו לומר על גוי רשע כנבוכדנצר שבגלל שיש לו את הניגון זו הסיבה שהפרנסה עוברת דרכו, שהרי הניגון הוא ברור וגוי לא מברר, אלא הם שני דברים יש לו את הניגון בכח והפרנסה עוברת דרכו כיון שהוא מלך.

¹⁵ עיין זוהר תרומה דף קגג. ועיין תורה טו תנינא ותורה ה' תנינא אות י' את הפרנסה מקבל המלך תחילה גם עיין זוהר וירא דף קו. ותורה ז' תנינא אות י'. שהפרנסה ע"י ספירת המלכות

¹⁶ **עיין תורה ה' תנינא אות י' - כי יש שבעה אקלימים, ועל כל אקלים יש מלאך ממונה, בחינת (זכריה ד): "שבעה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ", ועל כן בכל אקלים גדלים פרות אחרים, כפי הממונה, ועל כן הם נחלקים לשבעה אקלימים כנגד בחינת שבעה רועים, שהם בחינת תפלין, שמשם נעשין בחינת המלאכים כנ"ל והשפע כשיורדת, מקבל אותה תחלה המלאך הממונה שם, ואחר כך יורדת דרך השדים השוכנים באויר, שהם מקבלים את השפע בדרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד, ואחר כך יורדת השפע למטה, לאותו המקום והשדה שהשפע הולכת לשם, ואחר כך מקבל המלך את השפע (עיין זוהר תרומה קגג). בבחינת (דניאל ד): "אנת הוא מלכא" וכו', שנאמר שם על האילן "מזון לכלא בה" וכו'. וזה בחינת (קהלת ה): "מלך לשדה נעבד", שהמלך מקבל השפע מן השדה, דהינו כשהשפע באה למטה, אז מקבל אותה המלך. וכל אלו מקבלין מבחינת שדי, ועל כן כלם נקראים על שם שדי, כי שד - על שם שדי, וכן שדה - על שם שדי, וכן העובד השדה נקרא על שם שדי, כמו שכתוב (ישעיה כ"ח): "פתח וישדד אדמתו".**

¹⁷ **נ"ל כי צדיק יסוד עולם מקשר עולם תחתון לעולם עליון ומקומו לפני המלכות שהיא המחלקת טרף לביתה, נמצא המלך צריך לקבל מהצדיק, ועל כן שלח יעקב ליוסף שהיה המשביר לכל העולם. וכדאיתא בשל"ה תורה אור (פרשיות וישב מקץ ויגש סוף אות ז) (ובמהדור' יד רמה חיפה תשנז אות כז) על מאמחו' כל העולם ניזון בשביל חנינא בני - בשביל לשון צינור, שדרכו עבר הפרנסה לעולם. אבל המלכות היא כלי ולא צינור כי מקבלת מלמעלה והופכת פניה לחלק למטה. וזה בחי' מלך. שבקדושה הוא נמלך מלמעלה ומולך למטה.**

¹⁸ כן מצינו גם בתורה נד ותורה ג' שניגון פועל לב האומע ע"ס. מסתמא יעקב רצה לפעול אליו שיהיה את בנימין ואולי על כן לא יכול היה יוסף להתאפק כמבואר ע"ס בראשית מה א.

¹⁹ **צ"ע כי בפשטות כח הניגון הוא לתת כח בעשבים כנ"ל ע"י שהרועה נמנן, אבל זה לא שייך בגוי, ויעקב חשב את יוסף לגוי. ואם נאמר שיעקב היה המלך שקבל את כל הניגון וחילק לשרים צ"ע כי נתבאר שזה מקבל המלך אפילו גוי.**

²⁰ **חיי מוהר"ן סימן תקפה - שמעתי, שפעם אחת ספרו לפניו מנשיעת הרב הקדוש מברדיטשוב זכרונו-לברכה ל'אס, ואין ש'אס' שם ממון הרבה. אמר: נגון טוב מזה, ובפרט נגון של ארץ-ישראל בודאי טוב מזה. אם היו לוקחין בעל תאות ממון, ש'עליו דרשו רבותינו-זכרונם-לברכה (ברכות נד): "ובכל מאדך" (דברים ה, ה) - 'יש לך אדם, שממונו חביב עליו מגופו', אף-על-פי-כן אם היו מראין לפניו נגון של ארץ-ישראל, היה נתפסל אצלו כל תאוותו אל הממון.**

אמר המעתיק: עין בלקוטי תנינא סימן מ': מי ש'יודע מארץ-ישראל וכו', בסוף המאמר מובן שם ש'שפע של ארץ-ישראל היא בחינת שפע כפולה, שעל-ידי זה נתקן תאות ממון. וכן מבאר בלקוטי ה'לכות, ה'לכות ברכת-המזון, ה'לכות ד, אות טז, עין שם. ועין בלקוטי תנינא סימן ס"ג על ענין קחו מזמרת הארץ, רצונו לומר נגון של ארץ-ישראל וכו' עין שם. ויש לומר שזהו ש'סים אחר-כך: וקס' משנה קחו בידכם, בחינת שפע כפולה הנזכר-לעיל:

בחי' שפע כפול דהיינו אור האמת הגורם לשבע ושמח בחלקו) אולי לזה כיון רבינו שסבר שיוסף גוי בעל תאוה לאסוף ממון ורצה לבטל ממנו התאוה, כמו שעשה כשהגיע לעיר שכם שתיקן להם מטבע וביאר רבנו בתורה כו שביטל מהם תאוות ממון.

והנראה לי שעיקר כוונת יעקב אבינו ע"ה שהיה צדיק הדור וכל מחשבתו ופעלו היה לתיקון העולם, עיין זוהר חדש פרשת חקת/י^א שיעקב אבינו שלח במנחה זו הרומזת למלכות בכוונה שש מינים לרמזו לשש קצוות הכלולים בה, ורמז לו שישראל ירדו לגלות במצרים ורמז במעט דבש תמרים שמחמת העוונות נתמעטה השכינה והיא לבדה בלא בן זוגה, אבל יהיה לישראל מעט צרי דהיינו קצת רפואה בגלות ע"י המלכות דהיינו השכינה שתד עימהם ע"ש.

גם עיין צרור המור בביאור מנחת יעקב זו שהיה בה סודות גדולים ורמזו בה שם קדוש להצילם מצרה, ולנצח במלחמות.

ולפי רבינו שניגון שירת הפירות של א"י בכוחו לעורר שפע מלמעלה למטה לפירות, אולי אפ"ל שעל כן לפי שסבר שהוא גוי שלא יודע נגן, לכן שלח לו ניגון מבורר כבר, בכליהם של בניו, דהיינו בכלי נגינתם שינגנו לפניו, ניגון כפי מעלתו שהוא שר משנה למלך שע"כ רוב המזון עובר דרכו, וכפי שספרו לו הנהגותיו שהוא ירא אלקים כמ"ש את האלקים אני ירא, סבר יעקב שע"י הניגון של א"י אפשר שיעלה את רוחו מבהמה לאדם ויתעורר להעלות ע"י הניגון מיין נוקבין לעורר שפע מכח פעולת יעקב בו ע"י הניגון של א"י. שיכנס בו דעת ורחמנות על בניו ואולי ע"י גם פעל בפירות עצמם שלא תרקב התבואה ששמר יוסף באוצרותיו להבדיל ממה ששמרו שאר המצרים/י^א.

וזהו שאמר לבניו/י^א קחו מזמרת הארץ בכליכם, היינו שיקחו בחי' הניגון הנ"ל שהוא בחי'

זמרת הארץ כנ"ל בכלים שלהם. והורידו לאיש מנחה מעט צרי אינו אלא שרף של עץ ואינו מאכל

מעט דבש כנראה דבש תמרים הוא היחיד משבעת המינים שנשתבחה בהם א"י **נכאת** פרש"י עפ"י המדרש ב"ר

שעווה, ויותר נראה לי כוונת רבנו שפירושו כינוס בשמים/י^א **ולט בטנים ושקדים, הם בחי' משקולות ומדות**

הניגון מעט משירת הצרי ומעט משירת הדבש וכל שירת הנכאות ולט בטנים ושקדים, וביחד היא שירה/י^א מיוחדת

לפעול רצונו אצל משנה למלך מצרים, **כי הניגון נעשה מגידולי הארץ/י^א כנ"ל** [ק"ב] נראה דלאו דווקא

צמחים אלא כל שהארץ משתבחת בו, וגם מבואר בכאריז"ל שלא רק לכל עשב יש מלאך האומר גדל אלא גם כל הר

^א צ"ע לפי המבואר במעשה מבעל תפילה כמה קשה להוציא אדם מתאוות ממון יותר מכל תאוה אחרת, ושם לא נמצאה עצה אלא ריח המטבח בדרך מן הצד היוצאת מדרכו של הגיבור לחדש כוחו וכו'. ולפי המבואר בחי' מוהר"ן הנ"ל משמע שזה הרבה יותר פשוט ומדוע לא הציע להם שם עצה זו להראות להם ניגון של א"י. ואולי כיון שמדובר שם אחר הרוח סערה עוד לא היה ניגון של א"י.

^א זוהר חדש פרשת חקת דף סב: (עם מתוק מדבש) – וְתָא הָיוּ, כִּד נַחַת יוֹסֵף לְמִצְרַיִם וְכָא וְכָלָה, כְּסִיד יוֹסֵף לְמִלְרִים, חָזָא (דף סב ע"ב) יַעֲקֹב בְּחֻמָּה לָהּ זָאת יַעֲקֹב בְּחֻמָּה (כפרש"י על הפסוק וירא יעקב כי יש שבר במצרים, פי' שראה באספקלריא של קדש, שעדיין יש לו שבר במצרים, ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירושו שזה יוסף), וְרָמַז לֹן דִּיחֲתוּן תַּמָּן לְמַנְחָה וְרָמַז לְבָנוּ סְיוּרֵי לָס אֵת הַמַּנְחָה שְׁהִיא הַמַּלְכוּת, דְּתַהֵי מְגִינָה עֲלֵיהוֹן בְּגִלּוּתָא סְתִיהִי מַגִּינָה עֲלֵיהֶם גִּלּוּת, וְהָאֵי מְנָחָה, שֵׁית סִטְרִין כְּלִילִין וְכַמְנָחָה ז' שָׁה קָוֹת לְכֹלִים, וְכַמְנָחָה כְּכַתּוּב מְעַט צָרִי, וּמְעַט דְּבִשׁ נִכְלָת, וְלֹט, כְּטִנִּים, וְשִׁקְדִים כְּמַפְרָשׁ וְחֹזֵל. וְשֹׁאֵל מַאי טַעְמָא מְעַט מְעַט מִהוּ הַטַּעַם שֶׁלֹּחַ רַק מְעַט מְעַט, וּמִקְדִּים וְלֹמֵר תָּא הָיוּ, כִּד בְּנֵי נִשְׂאָ לֹא אֶתְבַּשְׁרוּן עוֹבְדֵיהוֹן לְעֵלָא כָּא וְכָלָה, כְּכַנְי אֵינִים מְכַסִּים וּמְתַקִּים מַעֲשִׂיהֶם שִׁהִיוּ מְקוּבְּלִים לְמַעֲלָה, כִּדִּין סִטְרָא דִּימִינָא אֶתְרַפִּיָּא אֵז לֹא הִימִין שְׁהוּא לֹא הִקְדוּשָׁה, נִחְלָשׁ, וְשִׁלִּישׁ שְׁמָאֵלָא וְשֹׁלֵט הַשְׁמָאֵל שְׁהוּא לֹא הִסְתַּרָא אַחֲרָהּ, וְעַל דָּא וְעַל כֵּן שֶׁלֹּחַ יַעֲקֹב רַק מְעַט צָרִי וּמְעַט דְּבִשׁ לְרָמַז כִּי דִּבֵּשׁ דָּא תִּמְרָא זֶה דִּבֵּשׁ תְּמָרִים, וְתִמְרָא הוּא כְּלָל מִזְכֵּר וְנִקְבָּה (כְּמוֹכָה כֹּהֵר כִּסְ"פ מַשְׁפָּטִים דף קכ"ע, ו"ל כְּמֵה חֲפִיָּה כִּסְפָא יִשְׂרָאֵל קָמִי קב"ה דָּלָא מִתְפַּרְשָׁא מִנִּיהּ, כֹּהֵל תִּמְרָא דָּלָא פִּיִּשׁ דִּכְר מִן נִקְבָּה לְעֵלְמִין, וְלֹא סִלִּיק דָּלָא כָּלָה דָּלָא, וְכָל לְרָמַז דְּאֶסְתֵּלֶק דְּכֹרָא מִן נִקְבָּה שְׁנִתְלַק הַזֵּכֶר שְׁהוּא ז"ל מִן הַנִּקְבָּה שְׁהִיא הַמַּלְכוּת, וְלֹא הִיה אֵז יְחִיד ז'ו", וְכִדִּין אֵז נִלְמָד מְעַט דְּבִשׁ שֶׁלֹּחַ הִיה תִּמְרָא שְׁלֵם הַכּוֹלֵל ז'ו". נִכְאָת הִינּוּ כְּמָה דָּאֵת אֲמָר כְּמוֹ שְׁנִלְמָד וְיִרְאָם אֵת בֵּית נִכְאָת שְׁפִירוֹשׁ שְׁהִרְאָם גִּנּוּי בְּשָׂמִי, וְכֵן כָּלָן נִכְאָת פִּירוֹשׁ שֶׁלֹּחַ כְּיוֹסִי בְּשָׂמִים. הִרִי פִרְט ג' דְּכִרִים לֹא דִּבֵּשׁ נִכְאָת, וְעוֹר ג' דְּכִרִים וְלֹט, בְּטִנִּים, וְשִׁקְדִים, הָא שְׁתָּא דְּרָגִין הָכָא הִרִי יֵשׁ כָּלָן שָׁה דְּכִרִים כְּגַדֵּל הַשֵּׁשׁ מִדְּרָגוֹת, כְּכִלִּילִין בְּהָא מְנָחָה הַכְּלָלוֹת מַנְחָה ז' שְׁהִיא הַמַּלְכוּת.

וְעַם כֵּל דָּא אָף עַל גִּב דְּנִחְתָּא וְעַם כֵּל זֶה אָף עַל פִּי שְׁהִינָה יִרְדָּה לְמִלְרִים, עַל יְדֵי זֶה מְעַט צָרִי אֲתִי מְעַט רְפוּאָה כָּא לִישְׁרָאֵל עַל יְדֵי זֶה, (כְּמוֹ שְׁכַתּוֹת וַיִּמִּיָּה ח כ"ג) הַצְרִי אֵין בְּגִלְעָד, וְפִי הַר"ק, צְרִי הִיא רְפוּאָה לְחִלָּאִים קִשִּׁים), מְשִׁים דִּיחֲתָא בְּגִלְעָד לְפִי שְׁהִינָה יִרְדָּה עִמָּהּ בְּגִלְעָד.

^א ראה פרש"י שמות מא נה – אשר יאמר לכם תעשו – לפי שהי' יוסף אומר להם שימולו וכשבאו אצל פרעה ואומרים כך הוא אומר לנו א"ל למה לא צברתם בר והלא הכריזו לכם ששני הרעב באים אמרו לו אספנו הרבה והרקיבה אמר להם א"כ כל אשר יאמר לכם תעשו הרי גזר על התבואה והרקיבה מה אם יגזור עלינו ונמות:

^א בראשית פרק מג (יא) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אֵם בֵּן אָפֹאֵר זָאת עָשׂוּ קָחוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכָלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ לֵאִישׁ מְנָחָה מְעַט צָרִי וּמְעַט דְּבִשׁ נִכְאָת וְלֹט בְּטִנִּים וְשִׁקְדִים: (יב) וְכִסְף מִשְׁנֶה קָחוּ בְּיָדְכֶם וְאֵת הַכֶּסֶף הַמּוֹשֵׁב בְּפִי אֲמַתְחֹתֵיכֶם תְּשִׁיבוּ בְּיָדְכֶם אֲוִלִי מִשְׁנֶה הוּא: (יג) וְאֵת אֲחֵיכֶם קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל הָאִישׁ: (יד) וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רְחֻמִּים לִפְנֵי הָאִישׁ וְשִׁלַּח לָכֶם אֶת אֲחֵיכֶם אַחֵר וְאֵת בְּנֵימִין וְאֵנִי בְּאֶשֶׁר שְׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי:

^א כך פירש רש"י בפרשת וישב (בראשית לו כה) עה"פ נכאות וצרי ולט. – כל כנוסי בשמים הרבה קרוי נכאת וכן (מ"ב כ) ויראם את כל בית נכתה מרקחת בשמיו.

^א ואין הכוונה לחכמת המוזיקה של היום שהיא שבע תווים בכל אוקטבא, שהתחדש ע"י הגויים בתקופה מאוחרת המצאה שאפשר לכתוב ניגון ע"י סמני תווים. אבל חכמת הניגון של ישראל היא בסוד טעמי המקרא וגם זה רק במקרא ואילו שירים וזמירות אחרים נראה שלא נהגו לכתוב ע"י סימנים. ואולי אפ"ל כוונת יעקב לצירוף חלקי שירת פירות ארץ ישראל, וברר וצירף מהן ניגון אחד מיוחד לצרכו שרצה לפעול אצל יוסף.

^א צ"ע הרי נכאות פרש"י שעווה והיא לא מגידול הארץ אלא להבדיל מדבש שהוא מתמצית מהדבורה בעצמה כמבואר בגמ' בכורות.

ואבן יש לו מלאך שעל ידו הוא קיים ובלעדיו אין לו קיום כלל. וכן פרק שירה/ק"י היא שירת כל מציאות כגון שמים והרים וימים וכו':

עד כאן ביאור חברותא לתורה סג תנינא

^{ק"י} ועיין יערות דבש דרוש ג' – אמנם ידוע כי כל תנועת הגלגלים המה בקול ושיר כדדרשינן במדרש וילק"ש ח"ב רמז כב' שאמר יהושע לחמה דום שכשהיא הולכת אומרת שירה ואמרה מי יאמר שירה במקומי אמר יהושע אני אומר והיינו כי ע"י שירה יכולים להתדבק בשפעת שכינה ועי"כ יכולת בידם לקבל שפע וכל כוחות רוחנים אפילו הממונים על עופות מחצבים ודוממים אין להם יכולת לקבל שפע ולהשפיע כי אם בשירה וזהו פרק שירה של כל עופות וכדומה וכ"כ האר"י ז"ל ובעל חסד לאברהם להדיא וכאשר יחדלו לומר אין להם יכולת להתדבק כ"כ וזהו קול של תנועת גלגלים אפילו חכמי יונים מודים עד שאמרו בשם פיטאגוראס שאמר בהיות אויר צלול והארץ שקטה מדומים שומע קול תנועת הגלגל אבל עכ"פ הכל תלוי בשירה

